

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

ÚSTAV ETNOLOGIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

RADKA VOTAVOVÁ

**ČESKÁ KULTURA OČIMA ZAHRANIČNÍCH STUDENTŮ ČESKÝCH
VYSOKÝCH ŠKOL
(PRAŽSKÉ VYSOKOŠKOLSKÉ PROSTŘEDÍ)**

**CZECH CULTURE IN EYES OF FOREIGN STUDENTS STUDYING
CZECH UNIVERSITIES
(UNIVERSITY AMBIENT IN PRAGUE)**

Praha, 2011

Prof. PhDr. LEOŠ ŠATAVA, CSc.

OBSAH

1. ÚVOD	4
2. CHARAKTERISTIKA DOSTUPNÝCH PRAMENŮ.....	6
2.1. ZDROJE PRAMENŮ	6
2.2. KRITIKA LITERATURY	6
2.3. RESPONDENTI.....	10
3. METODIKA	13
3.1. ZPRACOVÁNÍ LITERATURY	13
3.2. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	13
3.3. ŘÍZENÉ ROZHOVORY	15
4. TEORETICKÁ ČÁST	17
4.1. PRAŽSKÉ VYSOKOŠKOLSKÉ PROSTŘEDÍ V ČÍSLECH	17
4.2. ZAVEDENÍ DŮLEŽITÝCH POJMŮ	17
4.3. SOCIOKULTURNÍ MOŽNOSTI VYSOKOŠKOLÁKA V PRAZE	19
4.4. ZAHRANIČNÍ STUDENTI JAKO SOCIÁLNÍ SKUPINA.....	20
4.5. STUDENTSKÁ MOBILITA	22
4.6. MOŽNOSTI STUDENTSKÉHO VÝJEZDU	23
4.7. KULTURA	23
4.8. ČESKÁ KULTURA.....	25
4.9. V NOVÉM PROSTŘEDÍ	26
5. EMPIRICKÁ ČÁST	28
5.1. STRUKTURA RESPONDENTŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	28
5.2. DÉLKA POBYTU A OBJEM PENĚŽ.....	29
5.3. VÝBĚR PRAHY	30
5.4. JAZYKY A NÁRODNOSTI.....	31
5.5. OSOBNOSTI A DÍLA ČESKÉ KULTURY	33
5.5.1. Politici	34

5.5.2. Herci	35
5.5.3. Sportovci	36
5.5.4. Vědci	36
5.5.5. Spisovatelé.....	37
5.5.6. Zpěváci	38
5.5.7. Kniha a film.....	39
5.6. KVALITA VŠ	39
5.7. DISKRIMINACE	40
5.8. VLASTNOSTI ČECHŮ.....	42
5.9. SHRnutí VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	42
5.10. ŘÍZENÉ ROZHOVORY	42
5.10.1. Respondent A	43
5.10.2. Respondentka B.....	44
5.10.3. Respondent C	44
5.10.4. Respondentka D	45
5.10.5. Respondentka E.....	46
5.10.6. Respondent F.....	47
5.10.7. Respondentka G	47
5.10.8. Respondentka H	48
6. ZÁVĚR	50
POUŽITÉ ZDROJE	50
LITERATURA	52
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	53
TERÉNNÍ VÝZKUM.....	53
Dotazníkové šetření.....	53
Řízené rozhovory	53
SEZNAM ZKRATEK.....	54
SEZNAM GRAFŮ.....	54
SEZNAM TABULEK.....	54

1. ÚVOD

V úvodní kapitole bych čtenáře ráda seznámila se základním vymezením tématu, s osnovou, řazením celé práce a v neposlední řadě bych ráda uvedla důvody, proč jsem si zvolila pro bakalářskou práci téma zahraničních studentů.

Název mé bakalářské práce zní *Česká kultura očima zahraničních studentů českých vysokých škol*. Na první pohled se téma nemusí zdát příliš obšírné, ale opak je pravdou. Právě pro velikost zkoumané oblasti, která je pro bakalářskou práci příliš rozsáhlá, jsem zvolila podtitul: *Pražské studentské prostředí*. Tímto podtitulem jsem si zúžila vybranou oblast. Budu se na následujících stránkách tedy věnovat zahraničním studentům studujícím výhradně v Praze. Jedná se o skutečně zajímavou subkulturu.

Věřím, že vzhledem k mému věku a jedné ze sociálních rolí¹ mám ty nejlepší výchozí podmínky, neboť moji respondenti se mnou sdílí výše zmíněné a to mezi námi boří některé bariéry, i když jistě ne zdaleka všechny. Při výběru tématu bakalářské práce jsem se řídila svým přáním, provést v rámci jejího tvoření menší terénní výzkum, což mi moje současné téma umožňuje a také jsem chtěla mít k tématu blízko, což mé téma také splňuje.

Svůj text jsem se rozhodla řadit do šesti základních kapitol. Tyto kapitoly budou členěny do podkapitol. Kapitoly nesou názvy *Úvod*, *Charakteristika dostupných pramenů*, *Metodologie*, *Teoretická část*, *Empirická část*, *Závěr*. Obsah první kapitoly byl již zmíněn výše.

Druhá kapitola se bude zabývat prameny mé práce. Vzhledem k charakteru mé práce, bude jedna podkapitola patřit mým respondentům. Třetí kapitola se bude věnovat metodice celého textu, zpracování literatury, práci s dotazníkem a charakteristice řízených rozhovorů.

Následující dvě kapitoly mají zásadní význam. První z nich je věnována primární problematice, což je život a kultura zahraničních studentů, z teoretického úhlu pohledu. V další kapitole je prostor věnován analýze výsledků praktické části této bakalářské práce. Ta zahrnuje dotazníkové šetření a provedení několika řízených

¹ Věk: 22 let, role: vysokoškolská studentka.

rozhovorů. V závěru jsou zhodnoceny výsledky, kterých bylo v rámci tvorby tohoto textu dosaženo.

Tato bakalářská práce si klade za cíl představit pohled specifických cizinců na naši kulturu. K tomu je potřeba se nejdříve seznámit s jejich životem, podmínkami ve kterých žijí, společenskými akcemi a s dalšími základními informacemi a skutečnostmi. Věřím, že bakalářská práce nabídne zajímavý pohled zahraničních studentů na české prostředí a na zahraniční studenty obecně.

2. CHARAKTERISTIKA DOSTUPNÝCH PRAMENŮ

2.1. Zdroje pramenů

Prvním krokem k vyhledávání relevantní literatury pro mě bylo definování klíčových pojmů, kterých jsem později využila při vyhledávání literatury. Klíčové pojmy jsem volila jak s ohledem na tematické zaměření tak i s ohledem na metodiku práce. Prameny k mé literatuře jsem nacházela v knihovnách, digitálních databázích a na internetu.

2.2. Kritika literatury

Kniha *Kultura českého prostoru a prostor české kultury*² je jakýsi sborník více textů, které byly napsány různými vědci. Ne všechny jsou k mé práci relevantní, ale tyto pro mě byly velmi zajímavé: *O kultuře, jazyku a češtví* (Jan Sokol), *Otázka české identity v českém prostoru i mimo něj* (Jan Bouzek), *Češi a jejich teritorium?* (Ondřej Skripnik), *Přežívání české kultury* (Josef Kandert). Editoři knihy, Dana Bittnerová a Martin Heřmanský, píší, že 'dnešní doba je plná dynamických změn, které prověřují základy, na nichž kultura stojí a přesto kulturní rovnováha, stabilita, musí být platná i teď. Základní otázkou tedy je, jak lze uvažovat o české kultuře a českém prostoru, právě v kontextu zmíněné stability a dynamiky.'³ Tato publikace se sice nezaobírá pohledem na českou kulturu očima cizinců, ale bylo pro mě velmi přínosné přečíst si různé úvahy Čechů o Češích.

Dílo *Etnické komunity v české společnosti*⁴ je opět sborníkem více textů. Tentokrát Dana Bittnerová editovala s Mirjam Moravcovou. Při četbě jednotlivých studií a úvah jsem si uvědomila jak velký rozdíl je mezi člověkem, který přijede do České republiky natrvalo či na omezenou dobu a také jak záleží na sociálním

² Bittnerová D. – Heřmanský M.: *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*, Praha 2008.

³ Parafrázováno z: Bittnerová D. – Heřmanský M.: *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*, Praha 2008, s. 8.

⁴ Bittnerová D. – Moravcová M.: *Etnické komunity v České společnosti*, Praha 2006.

postavení a důvodem příchodu migranta. V tomto směru pro mě byly přínosné tyto texty: *Role jazykového postavení v adaptaci studentů USA v české společnosti* (Dagmar Siegllová), *Francouzští manažeři a jejich reflexe českého prostředí* (Kateřina Kantarová), *Srbové v Praze* (Kristýna Jindrová). Společným pojítkem všech prací v této publikace je kulturní a národnostní pluralita v současné České republice. Nejedná se ovšem o souhrnný a kompletní přehled o dané situaci v ČR, pozornost je zde věnovaná vybraným skupinám.

Publikaci *Etnické komunity v kulturním kontextu*⁵, je možno chápat jako sourozence předchozí uvedené knihy. I tato kniha obsahuje množství textů, jejichž spojovacím mostem je téma plurality a multikulturality. Autoři jednotlivých textů se věnují rozličným námětům. Pro mě byla důležitá zejména tato: *Kulturní rozměr existence etnických menšin* (Mirjam Moravcová), *Pohled Američanů na českou společnost* (Lucie Hrdličková), *Vliv jazykového chování studentů z USA na vztahy s představiteli české společnosti* (Dagmar Singlová). Tyto studie mi poskytly zajímavý pohled na dílčí oblasti cizinců v ČR.

Anglicky psaná kniha⁶ od Terje B. Englunda (norský žurnalista dlouhodobě žijící v Čechách) se jmenuje *The Czechs in a Nutshell – A User's Manual for Foreigners*.⁷ Autor čtenáře seznamuje s českými zvyky, kulturou, historií, významnými osobnostmi naší historie, předsudky atd. Text je pojatý jako populárně naučný, pro mé téma ale nejvýše přínosný. Englung se věnuje českému prostředí velmi komplexně a přehledně. Každému heslu – tématu věnuje vlastní kapitolu, jedná se tedy svým způsobem o encyklopedii.

Jedna z mnou přečtených studií⁸ nese název *A Comparison of International Student and American Student Engagement in Effective Educational Practices*⁹ a byla publikována v *The Journal of Higher Education*. Tato studie pocházející z roku 2005 se věnuje srovnávání různých aspektů studentského života amerických a zahraničních studentů. Text je výsledkem terénního výzkumu, jehož výstup je exaktně převeden do čísel, která jsou analyzována.

⁵ Bittnerová D. – Moravcová M.: *Etnické komunity v kulturním kontextu*, Praha 2008.

⁶ Englund T.B.: *The Czechs in a Nutshell – A User's Manual for Foreigners*, Praha 2004.

⁷ Češi v kostce – uživatelská příručka pro cizince.

⁸ Zhao CH.-M. – Kuh G.D. – Carini R.M.: *A Comparison of International Student and American Student Engagement in Effective Educational Practices*, Ohio 2005.

⁹ Srovnání mezinárodních a amerických studentů v rámci efektivních vzdělávacích metod.

Bakalářská práce ¹⁰ Jany Pelechové se věnuje adaptaci běloruských studentů v Praze. Její text byl napsán v roce 2009 a obhajován na FHS UK. Autorka se věnuje velmi úzce specifikované skupině studentů z Běloruska, kteří přišli studovat na VŠ do Prahy. Základním způsobem sběru dat jí byly rozhovory, které prováděla s několika respondenty, na jejich základě analyzovala míru adaptace zkoumaných jedinců. Zajímala jí především sociokulturní a psychologická adaptace.

Olga Šimová se ve své diplomové práci ¹¹ s názvem *Cizinec v Praze* věnovala především sociologickým aspektům (práce byla obhajována v roce 1998 na katedře sociologie FF UK). Text je rozdělen na dvě základní části, jimi jsou teoretická a empirická část. Autorka práce se věnovala migraci a existenci národnostní plurality v ČR. Nezaměřila se na žádnou konkrétní imigrační národnost, naopak snažila se své téma pojmut komplexně.

Bakalářská práce ¹² s názvem *Faktory ovlivňující adaptaci studentů při zahraničních pobytech* byla obhájena v roce 2008. Její autorka Hana Frýzová se zabývá skupinou studentů přijíždějících do Prahy zejména z jejich úhlu pohledu. Svou pozornost směřuje k vytváření vztahů uvnitř skupiny, ke schopnostem jednotlivců se do vytvořené struktury adaptovat a především ke skutečnostem, které tento proces ovlivňují. Tuto práci považuji za velmi zdařilou a pro mě velmi přínosnou, neboť mi pomohla ujasnit si situaci přijíždějícího studenta. Důležité ale je si uvědomit, že oblast jejího zkoumání nebyla geograficky omezena na hranice Prahy.

Diplomová práce ¹³ Lenky Malé byla obhájena v roce 2010. Jejím tématem jsou *Interpersonální vztahy a sociální sítě za pobytu v cizí kultuře*. Vzhledem k faktu, že práce byla psána při katedře psychologie FF UK, je jasné, že své téma řeší zejména z psychologického hlediska. Text se nezaměřuje na konkrétní skupinu (mezinárodní studenti), ale naopak celou řadu kategorií (imigranti, uprchlíci, turisté, zahraniční zaměstnanci).

¹⁰ Pelechová J.: *Adapace běloruských studentů v Praze*, Praha 2009.

¹¹ Šimová A.: *Cizinec v Praze*, Praha 1998.

¹² Frýzová H.: *Faktory ovlivňující adaptaci při zahraničních pobytech*, Praha 2008.

¹³ Malá L.: *Interpersonální vztahy a sociální sítě za pobytu v cizí kultuře*, Praha 2010.

Dana Králová v roce 2010 obhájila na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje svou diplomovou práci ¹⁴ s názvem *Zahraniční studijní stáže jako forma mobility*. Práce se věnuje mobilitě jako jevu, snaží se ho, podle mého názoru zdařile, interpretovat. Zejména se potom věnuje geografickým aspektům mezinárodní studijní mobility.

Důležitým zdrojem informací pro mě byly internetové stránky. Řada oficiálních webů mi poskytla zajímavé penzum údajů.

Dům zahraničních služeb, fungující pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, je příspěvková organizace, jejíž hlavní náplní je zprostředkovávání zahraničních styků především v oblasti vzdělávání. Na jejích internetových stránkách ¹⁵ lze nalézt důležité informace týkající se mobility (nejen) studentů. Zejména tento web je ideální k vytvoření představy o různých studijních programech.

Stránkou, která mi poskytla řadu zajímavých čísel, byl oficiální web ¹⁶ Českého statistického úřadu. Ten shromažďuje obrovské množství statistických údajů zaměřených na rozmanitá témata, mj. studenty a cizince v ČR, kterých jsem využila především.

Oficiální stránky ESN VŠE (Erasmus student network VŠE) Tento web ¹⁷ jsem využila k získání informací o kulturním, vzdělávacím a společenském životě zahraničních studentů (nebo alespoň o možnostech, kterých se jim zde v Praze dostává). Informace podobného charakteru mi také poskytly profily jednotlivých skupin a organizací na facebooku. ¹⁸

V této podkapitole se nebudu věnovat publikacím, které mi pomáhaly získat metodologický přehled ani o těch, kterých jsem využila při vysvětlování pojmů a citování různých definic. K tomuto jsem využila literaturu, která je mi známá a její výčet je k nahlédnutí v kapitole *Použité zdroje*.

¹⁴ Králová D.: *Zahraniční stáže jako forma mobility*, Praha 2010.

¹⁵ [Http://www.dzs.cz/](http://www.dzs.cz/) [1. 5. 2011].

¹⁶ [Http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home) [1. 5. 2011].

¹⁷ [Http://buddy.vse.cz/web/cs](http://buddy.vse.cz/web/cs) [1. 5. 2011].

¹⁸ [Http://www.facebook.com/](http://www.facebook.com/) , oficiální názvy profilů: CULSter, ERASMUS Students Prague Summer 2011, University of Economics Exchange Students Spring 2011, Charles University International Club (IC CUNI).

2.3. Respondenti

Základní skupinu, které se ve své práci věnuji, tvoří zahraniční studenti vysokých škol v Praze. V zadání bakalářské práce jsem uvedla, že se budu zabývat především zahraničními stipendisty, ti ovšem netvoří celou množinu zahraničních studentů v Praze.

Způsob jak kontaktovat osoby, které by byly ochotné ke spolupráci ať už v jakékoliv formě, byl rozhodující pro empirickou část mé bakalářské práce. Jak již bylo uvedeno, zmíněná kooperace by mohla mít podobu vyplnění dotazníku, tedy participace na dotazníkovém šetření anebo přímo formu rozhovoru, tedy poněkud osobnější způsob komunikace.

V prvním kroku, ve kterém jsem chtěla získat základní přehled o možnostech zisku co největšího množství kontaktů, jsem se rozhodla postupovat emailovou metodou. Pro emailové oslovení potenciálních respondentů jsem se rozhodla vzhledem k vlastnostem a zákonitostem této formy elektronické komunikace. Mezi její přednost patří určitá míra formálnosti, kterou takové oslovení jistě potřebuje. S ohledem na fakt, že jsem nikoho z oslovených neznala osobně, bylo zapotřebí zachovat jisté dekérum. Zároveň email umožňuje osobní komunikaci, což je s ohledem na potřebu získat pozornost a spolupráci velmi výhodné. Příjemce si navíc může sám v klidu rozmyslet, jestli odpoví či jinak zareaguje na přijatou výzvu, nevzniká tak žádný psychický nátlak.

Pro začátek jsem obešla jednotlivá oddělení pro zahraniční studijní záležitosti. Takto jsem navštívila kompetentní osoby na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze, České zemědělské univerzitě v Praze, Českém vysokém učení technickém v Praze, Univerzitě Karlově v Praze a Vysoké škole ekonomické v Praze.

Na prvních třech uvedených místech jsem měla štěstí, dali mi příslib přeposlání mého emailu ¹⁹ zahraničním studentům, kteří se v době terénního výzkumu pohybovali na pražské akademické půdě. Ovšem na UK jsem narazila na problém v komunikaci a tak jsem musela zvolit jiný postup, který uvedu níže. Na VŠE mi

¹⁹ Viz příloha 1.

sdělili, že kvůli interním směrnicím nemohou poskytovat emailovou databázi k jiné potřebě, než je přímo související s jejich pracovní náplní.

Protože jsem v emailovém oslovování neuspěla stoprocentně, rozhodla jsem se pro další kontaktování formou sociální sítě facebook. Tato síť, která má svá vlastní pravidla a strukturu se ukázala jako studnice kontaktů na možné respondenty. V současné době má facebook-profil velký počet mladých lidí, kteří se jeho prostřednictvím shlukují ve skupinách, sdílejí různé informace a materiály či jednoduše komunikují.

Na VŠE mě odkázali na oficiální skupinu nesoucí název *University of Economics Exchange Students Spring 2011*, do té jsem se úspěšně přidala a dostala jsem tak možnost vytvořit událost, na kterou jsem pozvala všechny zahraniční studenty, kteří byli členy této skupiny. Podobně jsem se zachovala i ve skupinách Univerzity Karlovy, v rámci jednotlivých skupin, jsem sháněla kontakty, kterým jsem buď posílala facebookové zprávy anebo je zvala na vytvořenou událost. Vzhledem k principům fungování facebooku jsem se rozhodla pro méně formální text.

Protože jazykem, který je používán nejvíce a navíc jeho znalost je podmínkou pro účast na zahraničním studijním pobytu, je angličtina, rozhodla jsem se i při oslovování využít této řeči.

Závěrečným krokem pro získání kontaktů do dotazníkového šetření bylo osobní oslovování. K tomu jsem využila svou účast na různých akcích, pořádaných pro zahraniční studenty, kde jsem prováděla dotazníkové šetření.

V rámci procesu získávání kontaktů jsem také neváhala použít společenských vazeb svých přátel a kamarádů. Mnoho z nich se osobně angažuje v různých skupinách, sítích a systémech či jsou v kontaktu s různými zahraničními studenty v rámci výuky. Své známé jsem požádala o předání informací o mé činnosti a také odkazu (viz kapitola *Metodika*) na můj dotazník. Vycházela jsem z předpokladu, že takto oslovení cizinci budou spíše ochotni spolupracovat a předají tuto informaci zase svým známým. Efektem nabalující se sněhové koule jsem tedy získávala další a další respondenty dotazníkového šetření.

Během různých etap oslovování zahraničních studentů jsem se dostala do bližšího kontaktu s lidmi, kteří byli ochotni se se mnou sejit a absolvovat rozhovor, na téma česká kultura a pražské vysokoškolské prostředí. Byli to tedy lidé

mně zprvu neznámí, kteří sami dobrovolně reagovali na mé oslovení a to v různých formách (emailová odpověď, reakce na facebookovou zprávu, zanechání kontaktu v rámci dotazníkového šetření, osobního oslovení).

Respondenty, kteří se podíleli na dotazníkovém šetření, nebudu vzhledem k mnou slíbené anonymitě jmenovat. Pokud jde o respondenty, s nimiž došlo k rozhovoru, někteří si žádali o nejmenování, jiní nikoliv, v kapitole *Použité prameny* budou tedy uvedeny ty informace, které respondenti byli ochotni zveřejnit.

3. METODIKA

3.1. Zpracování literatury

Prostudovala jsem dostupné literární prameny a mimo jiné na základě znalostí, které jsem při jejich studiu získala, jsem vytvořila svou bakalářskou práci.

3.2. Dotazníkové šetření

K dotazníkovému šetření jsem se rozhodla využít služeb serveru vyplnto.cz²⁰. Tento server nabízí službu, v jejímž rámci lze realizovat dotazníkové šetření. Na základě nabízených možností si lze bezplatně vytvořit dotazník podle svých vlastních potřeb a omezení. Pokud se člověk rozhodne vyvěsit svůj dotazník na tomto serveru, musí se zaregistrovat a z recipročních důvodů musí hodinu vyplňovat veřejně vystavené dotazníky, tak se stane uživatelem vyplnto.cz.

Svůj dotazník²¹ jsem se rozhodla vytvořit v anglickém jazyce, neboť ten je nejčastějším dorozumívacím jazykem ve zkoumané komunitě. Dotazník jsem se snažila zformulovat takovým způsobem, aby měl co největší vypovídací hodnotu a zároveň nebyl příliš časově náročný na vyplnění. Jako časový limit jsem stanovila 15 minut.²² Rozhodla jsem se zvolit dotazník neveřejný, což znamená, že se nebude automaticky generovat a nelze se k němu dostat jinak než kliknutím na odpovídající hypertextový odkaz. Zvolila jsem tedy možnost sehnat respondenty sama. Pokud byly otázky vyjádřeny jako žádost o hodnocení, bylo poznamenáno, jaký význam číselná škála má. Tento význam byl vždy analogický.

V průvodním textu, který byl obsahově velmi podobný rozesílanému emailu, jsem se představila, uvedla jsem, k jaké činnosti jsem vyplnění dotazníku potřebovala a jaké důvody mě vedly k jeho vyvěšení a samozřejmě poděkování

²⁰ <http://www.vyplnto.cz/> [1. 4. 2011].

²¹ Viz příloha 2.

²² Předpokládala jsem na základě vlastních zkušeností, že delší doba vyplňování dotazníků by odradila většinu možných respondentů.

za jeho případné vyplnění. Bylo také poznamenáno, že analýza a zpracování dat získaných v rámci tohoto šetření bude anonymní.

Dotazník lze rozdělit na tři výchozí okruhy. Prvním z nich je selekce respondentů. První dvě otázky kontrolují, jestli účastník splňuje podmínky dotazníku. Pokud na první nebo druhou otázku odpoví záporně, automaticky je dotazník ukončen. Tyto vyřazovací otázky se ptají, zda byl respondent někdy veden jako zahraniční student na některé z VŠ v Praze a dále na délku pobytu v Praze (minimum je jeden měsíc).

Druhý okruh je zásadní. Obsahuje otázky, které jsou pro vypovídací hodnotu dotazníkového šetření rozhodující. První otázky byly ekonomického rázu (délka pobytu v Praze, druh stipendia nebo studijního programu, množství peněz, které student dostává, zda je toto množství dostatečné a kde případně získává zbytek). Možné odpovědi jsou vypsány a na respondentovi je, aby vybral tu odpovídající, v případech, které to vyžadují, je také kolonka 'jiné'. (Tam je možné napsat odpověď, která je správná, ale není nabídnutá).

Následuje otázka, která zjišťuje studentovu motivaci k účasti na zahraničním studijním pobytu a jeho motivaci k výběru Prahy jako cílové destinace. Zde je možné zvolit více než jednu možnou odpověď, případně vytvořit svou vlastní.

Dalšími otázkami jsem se snažila zjistit, v jakém prostředí se pohybují a jak ho hodnotí. Respondenti byli požádáni o oznámkování svých znalostí češtiny (porozumění, písemný projev a vyjadřovací dovednosti), o procentuální rozdělení lidí, s nimiž přicházejí do kontaktu (Češi, cizinci, jejich národnost), dále o uvedení jazyků, s nimiž nejčastěji v Praze komunikují, dále měli ohodnotit úroveň českého vysokoškolského systému (úroveň vyučujících – přednášejících, lekcí, technického zázemí a ochoty personálu) a oznámkovat přístup českých a zahraničních studentů.

Další sekce byla zaměřena na konkrétní znalosti a zkušenosti související s českou kulturou. Úkolem respondentů bylo vyjmenovat české politiky, sportovce, spisovatele, zpěváky, vědce, filmy nebo knihy. Maximální počet byl pět, pokud neznali nikoho, stačilo poznamenat to. V další otázce měli ohodnotit vybrané vlastnosti Čechů (ochota, přátelskost, spolehlivost, dochvilnost, smysl pro humor, inteligence, disciplína a další). Po té měli zhodnotit pravdivost jednotlivých tvrzení (co Čech, to muzikant; Češi jsou neustále s něčím nespokojeni; každý Čech je pijan;

Češky jsou krásné; Češi nerozumějí módě). V závěru tohoto bloku měli uvést, jestli mají nějakou zkušenost s diskriminací v ČR a pokud ano, tak při jaké příležitosti se s ní setkali. Měli prostor se na toto téma rozepsat několika větami tak, aby vystihli podstatu příhody.

Závěrečná třetí část obsahuje segmentační otázky. Tyto otázky byly otevřené a respondent tedy mohl sám napsat stručnou odpověď. Ptala jsem na ročník a obor studia, věk, pohlaví a zemi původu. Jako jediná nepovinná otázka zde byla uvedena možnost zanechat na sebe kontakt, v případě ochoty dále spolupracovat.

Doba, během které probíhalo dotazníkové šetření, trvala dvacet dní. Taková délka se mi zdála být dostatečná. Byla postačující k oslovení potřebného počtu respondentů a šíření hypertextového odkazu mého dotazníku. Po více jak dvaceti dnech se navíc nedal očekávat další významný nárůst účastníků šetření.

Dotazníkové šetření probíhalo 457 hodin v době od 11. 4. 2011 – 30. 4. 2011. Celkový počet respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, byl 102, sedm z nich na vyřazovací otázky odpovědělo záporně a tím se jim ukončil dotazník. Devadesát pět respondentů vyplnilo celý dotazník. Vzhledem k odhadovanému celkovému počtu zahraničních vysokoškolských studentů v Praze, lze konstatovat, že počet účastníků dotazníkového šetření byl dostatečný k tomu, aby vypovídací hodnota byla dobrá.

3.3. Řízené rozhovory

Cílem řízených rozhovorů, bylo doplnit informace získané během dotazníkového šetření. Řízené rozhovory probíhaly bez výjimky v angličtině. Domnívám se, že anglický jazyk lze vzhledem k tématu rozhovoru považovat za neutrální a jeho znalost je i u respondentů dostatečná k vyjádření odpovědí. Rozhodla jsem se rozhovory nenahrávat na diktafon. Především proto, že jsem nechtěla respondenty znervóznět ani jinak psychicky rozladit. Místo toho jsem volila jako způsob

zaznamenávání terénní poznámky. Tyto poznámky jsem hned po proběhnutí rozhovoru zpracovala²³ tak, abych s nimi mohla pracovat později.

Rozhovory trvaly obvykle třicet až čtyřicet pět minut. Probíhaly na veřejných místech (různé kavárny), které byly voleny s ohledem na dopravní možnosti respondenta. Obecně lze říci, že respondenti byli velmi ochotní a vstřícní. Všichni souhlasili s možnou publikací svých výroků.

Řízený rozhovor se skládal ze sedmi základních otázek, na něž jsem se snažila získat odpověď.

- Základní personální informace.
- Zažil jsi kulturní šok? V jaké formě?
- Jak bys charakterizoval českou kulturu?
- Jaké pozoruješ největší rozdíly mezi svou a českou kulturou, překvapila Tě česká kultura něčím?
- S jakými Čechy přicházíš do / jsi v pravidelném kontaktu?
- Zaznamenal si u sebe změny během pobytu v ČR?

²³ Zkratky a rychlé poznámky, jsem si přepsala do souvislých vět, abych si rozhovor co nejlépe uchovala v paměti a mohla co nejpřesněji interpretovat respondentovu výpověď. Tyto poznámky jsem také musela sjednotit jazykově, neboť jsem si během rozhovoru některé věci překládala hned do češtiny, jiné jsem si poznamenávala v angličtině.

4. TEORETICKÁ ČÁST

4.1. Pražské vysokoškolské prostředí v číslech

Podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR v Praze existuje osm²⁴ veřejných vysokých škol. ČSÚ uvádí, že v období 2009/2010 studovalo 123 918²⁵ Čechů na některé z pražských VŠ. Cizinci v ČR se nejvíce vzdělávají v rámci vysokoškolského systému. Z poprvé na VŠ zapsaných studentů tvoří cizinci 10,6%, absolventi potom 7,0%. 54,9 % studentů se vyskytuje v Praze (je to nejvíce v ČR). Celých 71,7% jsou cizinci pocházející z EU. Pokud jde o obory, které si zahraniční studenti nejvíce vybírají, jsou následující: technické, ekonomické a zdravotnické, lékařské a farmaceutické vědy a nauky.²⁶

4.2. Zavedení důležitých pojmů

Zahraniční student: Je jím každý cizinec (osoba, která nemá české občanství), který se v ČR vzdělává, v mém případě na některé pražské univerzitě nebo VŠ. Já v této práci do zahraničních studentů nebudu počítat studenty slovenské národnosti, kteří sice tvoří 64%²⁷ zahraničních studentů u nás, ovšem já se domnívám, že vzhledem k dlouhodobě sdílenému historickému a kulturnímu vývoji, se dají rozdíly ve vnímání našeho prostředí Čechy a Slováky dají zanedbat, přestože jsem si vědoma, že mladí (narození těsně před či po rozdělení Československa v roce 1993) mají vnímání stále rozdílnější.

Kulturní šok: „Ke kulturnímu šoku dochází tehdy, když je osoba odloučena od svého vlastního systému, v němž jsou významy slov a činů buď zvláštní, nebo

²⁴ Praze Akademie múzických umění v Praze, Akademie výtvarných umění v Praze, Česká zemědělská univerzita v Praze, České vysoké učení technické v Praze, Univerzita Karlova v Praze, Vysoká škola ekonomická v Praze, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze.

²⁵ [http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/oblast2/skolstvi-xa/\\$File/pha_2_skolstvi.xls](http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/oblast2/skolstvi-xa/$File/pha_2_skolstvi.xls), [26. 4. 2011].

²⁶ Zdroj informací: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/FB0042B463/\\$File/141410k4cj.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/FB0042B463/$File/141410k4cj.pdf) [26. 4. 2011].

²⁷ http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_vzdelavani [26. 4. 2011].

zcela cizí“.²⁸ Murphy dále říká, že člověk nemusí být antropologem, který provádí terénní výzkum, aby zažil kulturní šok. Naopak kulturní šok se může týkat jakéhokoliv člověka, který se střetne s cizí kulturou bez možnosti komunikovat tak, jak je zvyklý. Například studenti přijíždějící do Prahy na studia, se zejména na začátku, dříve než se naučí alespoň základy češtiny, mohou cítit velmi izolováni svou neschopností se dorozumět. Řada z nich naráží na nepochopení pro ně základních věcí. Dochází tak k pocitům samoty, stesku až depresím. „Většina zahraničních studentů přiznala, že zažívala určitou míru kulturního šoku po svém příjezdu a na začátku svého studia. Tento šok byl nejčastěji projevován stresem, pocity bezmoci, odmítnutí a izolace.“²⁹ Výhoda zahraničním studentů spočívá v tom, že jich je více a mohou si tak vzájemně pomáhat a předávat zkušenosti, což významně podporuje jejich psychiku. Jejich další výhodou je možnost, obrátit se na svého buddyho (viz dále).

Etnocentrismus: malý antropologický slovník Václava Soukupa říká, že etnocentrismus je: „Tendence jedince poznávat, hodnotit a interpretovat všechny životní jevy prostřednictvím hodnot a norem kultury vlastního společenství.“³⁰ Etnocentrismus se netýká pouze významných norem cizí kultury, jako je povolená polygynie či polyandrie. Setkala jsem se s Ruskou, která ve svých českých začátcích považovala většinu Čechů za dotěrné, neboť z domoviny naprosto nebyla zvyklá na pozdrav člověka, který právě vešel do kavárny nebo obchodu. Můj přítel z Ameriky si naopak stěžoval, že se v Praze nikdo nezdraví, nikdo se neusmívá, neexistuje žádný kontakt mezi neznámými lidmi. To je ukázka kulturního relativismu. Zatímco nositelé jedněch kulturních vzorců nás považují za přehnaně přátelské, nositelé jiných kulturních vzorců nás považují takřka za nepřátelské. V. Soukup kulturní relativismus definuje jako „Teoreticko-metodologický přístup ke studiu kulturních jevů předpokládající, že jednotlivé kultury představují jedinečné

²⁸ Murphy R.F.: *Úvod do dějin kulturní a sociální antropologie*, Praha 2008, s. 215-216.

²⁹ Zhao CH.-M. – Kuh G.D. – Carini R.M.: *A Comparasion of International Student and American Student Engagement in Effective Educational Practices*, Ohio 2005, s. 210.

³⁰ Soukup V.: *Dějiny antropologie (Encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*, Praha 2005, s. 637.

a neopakovatelné sociokulturní systémy, které je možné popsat a pochopit pouze v kontextu jejich vlastních hodnot, norem a idejí.“³¹

Buddy-systém: Princip buddy-systému je velice jednoduchý. Jak už název³² napovídá, jedná se o velmi úzkou spolupráci mezi dvěma lidmi. Tohoto systému se využívá v celé řadě různých společensko-kulturních činností, mezi něž mj. patří horolezení, hloubkové potápění. Buddy systém se vyskytuje na většině univerzit světa. Přijíždějícímu studentovi je přidělen student místní, tzv. buddy, který je řádným členem buddy-systému. Úkolem buddyho je pomoci zahraničnímu studentovi zařídit všechny administrativní záležitosti po příjezdu do nového města, státu. Pomáhá cizinci se zorientovat, vysvětluje mu, jak funguje vše, co potřebuje. Buddy je průvodce v novém světě, jeho úkolem je ulehčit zahraničnímu studentovi jak může. Ukazuje se, že Friendship networks³³, jsou pro zahraniční studenty důležitým faktorem při vyrovnávání se se stresem. Ti studenti, kteří mohou na hostitelských školách využít dobře fungujícího podpůrného sociálního systému, inklinují k rychlejšímu a lepšímu přizpůsobení se novému prostředí.³⁴

4.3. Sociokulturní možnosti vysokoškoláka v Praze

Praha, jako hlavní město České republiky, nabízí obrovské množství sociokulturního vyžití. Jedná se nejen o klasickou nabídku, která se otevírá všem lidem, kteří se zdržují na území Prahy, ale i o množství soukromých večírků a událostí. V české metropoli se každý den koná velké množství různorodých akcí. Oproti malým městům je zde obrovský výběr aktivit. Divadla, kluby, koncertní sály, čítárny, kavárny, galerie a další nabízí jak alternativní tak středoproudý program, který láká všechny zájemce o kulturu. Kromě toho v rámci různých spolků a skupin, ve kterých se studenti (nejen zahraniční) shromažďují, se lze účastnit řady rozmanitých akcí.

³¹ Ibid, s. 643.

³² Buddy = kamarád, brácha.

³³ Friendship network = přátelství síť, v tomto případě má autor zřejmě namysli studentské síť, vytvářející přátelské a sociální vazby.

³⁴ Zhao CH.-M. – Kuh G.D. – Carini R.M.: *A Comparasion of International Student and American Student Engagement in Effective Educational Practices*, Ohio 2005, s. 210.

Značná část událostí, které jsou pro zahraniční studenty organizovány, bývá uskutečňována jednotlivci či skupinou nadšenců, jejichž motivace spočívá především ve vylepšování organizačních schopností, zdokonalení znalostí cizích jazyků, ukotvení svého sociálního postavení či prostý altruismus. Tyto různé spolky, jsou organizovány nejčastěji na internetu, tedy na webových stránkách nebo na sociálních sítích, především facebooku. Díky této komunikaci dochází i k osobnímu setkávání a navazování hlubších společenských vazeb.

Jsou organizovány různé výlety a zájezdy, jednodenní až vícedenní akce s rozmanitým průběhem i cílem. Od návštěv pro Česko významných a charakteristických míst, přes tematicky koncipované akce jako je ochutnávka vín v moravských sklípčích či kryoterapie, až ke sportovně laděným akcím jako je sjíždění řeky, horolezení a další.

Kromě tyto nepravidelné akce, jsou pořádány také periodicky se opakující. Na přípravě některých z nich se podílí i sami zahraniční studenti. Mimo jiné mezi takové akce patří *Nation 2 Nation Party*, hlavní myšlenkou je spojit studenty. Každý týden se koná party ve stylu různých zemí. V rámci představení své domoviny, si studenti z ní pocházející připraví prezentaci, tradiční jídlo a nápoj. Dalším pravidelným setkáváním jsou tzv. *Buddy café lingua*, jedná se o středeční setkávání všech studentů, kteří spolu chtějí hovořit dvěma dopředu stanovenými jazyky. Kromě zmíněných se pořádají také kulinářské večery, filmové večery a mnohé další události, které studentům poskytují zájem.

4.4. Zahraniční studenti jako sociální skupina

Nejprve bych zavedla pojem sociální skupina, v tom smyslu, jak ho chápu. Tomandl říká, že „sociální (společenskou) skupinu můžeme v širším smyslu slova považovat za jakékoliv lidské seskupení uspořádané na základě reálných interakcí v příslušném sociokulturním prostředí.“³⁵ Věřím, že cizince na pražských VŠ je možné takto pojmout. Jsou to jedinci, kteří se spolu skutečně setkávají v prostředí, které je určováno jejich pobytem v naší zemi.

³⁵ Tomandl M.: *Etnologie sociálních skupin*, s. 50.

Nejprve si je třeba uvědomit, že z kvantitativního hlediska je skupina velká a zároveň neformální. Všichni členi této skupiny, jsou vysokoškolskými studenty v Praze, to je tedy sociální role, kterou mají společnou a ta je také základním pojídlem. T. Parsons považuje každý sociokulturní systém za výsledek plurality sociálních aktivit nositelů, iniciátorů sociokulturních činností probíhajících v příslušném času a prostoru.³⁶ Sociální skupina zahraničních studentů v Praze je velice specifická.

Mezi jedno ze základních specifíků patří nemožnost skupinu zachytit v čase. Jedná se o vysoce dynamickou skupinu. Je to dáno několika faktory, mezi nimi také délka pobytu jednotlivých členů a také jejich touha vrátit se do domoviny nebo zůstat v ČR. Málokterá skupina je tak proměnlivá jako právě tato. Zahraniční studenti přijíždějí a zase odjíždějí, zatímco zákony a principy skupiny zůstávají.

Navíc má tato skupina, zejména díky své velikosti, řadu podskupin. Ty jsou vytvářeny díky potřebám jednotlivců. „Výzkumy sociálních věd, především psychologie, okrajově antropologie a sociologie, se shodují v závěru, že každému člověku jsou vrozeny určité potřeby – základní fyziologické (hlad, žízeň, sex), potřeba bezpečí, potřeba sounáležitosti (příslušnost ke skupině, potřeba lásky), potřeba uznání a potřeba seberealizace (vyjádření vlastní osobnosti).“³⁷ Právě díky těmto lidským potřebám vznikají skupiny, které sdružují lidi, kteří se navzájem potřebují. Studenti přicházející ze zahraničí se často přátelí s lidmi, kteří pocházejí ze stejné země či alespoň oblasti se stejnými jazykovými skupinami. Protože díky stejnému (podobnému) kulturnímu zázemí, přísluší ke stejné skupině (národu). Podobně jako k sobě tíhnou jednotlivé národnosti, k sobě tíhnou volejbalisté, šachisté, fanoušci japonského manga či filmoví nadšenci. Takoví lidé se potom setkávají a vytváří pevnější společenské vazby.

Kvantitativně jsem tedy skupinu charakterizovala jako velkou. Kvalitativně jsem definovala skupinu jako neformální. Pokud bych měla rozhodnout, tak bych skupinu dále považovala za sekundární. Tomandl ve své publikaci *Etnologie sociálních skupin* interpretuje CH. H. Cooleyho takto, primární skupina splňuje své základní

³⁶ Ibid, s. 16-17.

³⁷ Bittnerová D. – Heřmanský M.: *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*, Praha 2008, s. 161 - 162.

funkce, pokud: mají omezený počet, fungují na základě osobních kontaktů, umožňují vznik intimních sociálních vazeb, přispívají k formování skupinové identity, členství ve skupině vychází ze snahy po uspokojení vnitřních, emocionálních potřeb členů, jedinec se ve skupině angažuje celou svou osobností, ve stejné publikaci interpretuje, teorii o sekundární skupině podle E. W. Burgesse, má mít tyto znaky: interpersonální vazby jsou méně osobní, skupina je početnější a postrádá intimitu, doba existence sociálních skupin je omezena a členové v ní plní vymezené sociální role, základní funkcí je dosahování specifických cílů a jsou obvykle formálně strukturovány. Ač zahraniční studenti nesplňují všechny požadavky ani jedné z definic. Já bych se přikláběla spíše k druhé možnosti.

4.5. Studentská mobilita

Jandourek vysvětluje migraci takto: „migration (latinsky magratio = přestěhování), též mobilita prostorová. Pohyb osob, skupin, nebo větších celků obyvatel v geografické a sociálním prostoru spojený s přechodnou nebo trvalou změnou místa pobytu...“³⁸ Soukupova definice zní: „Migrace je pohyb a stěhování obyvatelstva v prostoru – přemístění, přesídlení“³⁹ Studentská mobilita je specifický jev, který ovšem není v lidské historii nový. Získávat zkušenosti a znalosti cestováním po světě, bylo známé již v novověku.

Studentská mobilita může být chápána jakožto druh migrace i jako jev v rámci cestovního turismu. Velmi záleží na motivaci a délce pobytu v cizí zemi. Řada studentů vyjíždí za hranice svého státu v touze 'poznat svět' na délku jednoho či dvou semestrů, podobně jako jiní vyjíždějí poznávat nové oblasti na pár týdnů během dovolené. Takoví studenti mohou být chápáni jako turisté, ačkoliv jistě zvláštního typu. Mimo své studijní povinnosti se totiž věnují aktivitám, které mohou být chápány jako forma rekreace. Řada zahraničních studentů ovšem přijíždí studovat na dobu delší a mnozí uvažují o dlouhodobém pobytu v hostitelské zemi. Ti samozřejmě nemohou být nazýváni turisty.

³⁸ Jandourek J.: *Sociologický slovník*, Praha 2001, s. 159.

³⁹ Soukup V.: *Dějiny antropologie (Encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*, Praha 2005, s. 641.

Zdeněk Uhrek napsal „... uvažujeme migrační systém jak multidimenzionální propojení dvou nebo více regionů, které umožňuje migrační pohyb. ... koncept migračních systémů vychází z faktu propojenosti několika geografických celků migračními toky.“⁴⁰ Takovými migračními toky chápou síť⁴¹, kterou vytvářejí vzdělávací instituce po celém světě a která mimo jiné umožňuje mobilitu jednotlivých studentů.

4.6. Možnosti studentského výjezdu

Většina vysokých škol, fakult i jednotlivých kateder či ústavů v různé míře participuje na studentské mobilitě. Existuje mnoho programů, nadací a způsobů, které umožňují studentům, účastnit se krátkodobých stáží, dlouhodobých studijních programů či semestrálních pobytů na spřátelené vzdělávací instituci.

Aby student mohl využít jakékoliv možnosti výjezdu, musí obvykle projít výběrovým řízením. Každý program i škola má nastavená svoje vlastní pravidla. Nicméně je běžné, že studenti ucházející se o výjezd, si konkurují v těchto oblastech: znalost jazyka, ve kterém bude probíhat výuka na hostitelské univerzitě, všeobecný přehled a dosavadní studijní výsledky, dále je obvyklé prokázat znalosti týkající se cílové země stejně jako prokázat svou motivaci.

Mezi programy, které nabízejí či zprostředkovávají studentskou mobilitu, patří mimo jiné Erasmus, CEEPUS, Tempus. Dále je možné využít stipendií různých nadací (například Fulbrightova nadace) či různé mezivládní dohody (státy EU a Kanada, Austrálie, Japonsko a další). Je ovšem nutné, aby student, který chce vyjet, projevil dostatečné odhodlání a schopnosti a dokázal si vše potřebné zařídit.

4.7. Kultura

Jandourek u hesla 'kultura' ve svém slovníku uvádí: „(lat. colo = pěstuji) Souhrn životních forem, hodnotových představ a životních podmínek obyvatel na časově

⁴⁰ Uhrek Z. – Korecká Z. – Pojarová T.: *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*, Praha 2008, s. 75.

⁴¹ Tato síť je tvořena především mezinárodními dohodami a smlouvami.

a prostorově omezeném úseku. Pojem kultura naznačuje, že lidé nežijí pouze podle pravidel daných přírodními zákonitostmi. ...“⁴²

Robert Murphy ve svém díle říká, že „Kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.“⁴³ Autor sám přiznává, že taková definice je příliš rozsáhlá. Definovat kulturu je úkol velmi náročný až nemožný. Existuje nespočet různých definic a vysvětlení tohoto pojmu a žádný nelze považovat za dokonalý.

Soukup uvádí jako první formální definici kultury tu od anglického antropologa Edwarda Burnetta Tylora: „Kultura nebo civilizace... je komplexní celek, který zahrnuje poznání, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, jež si člověk osvojil jako člen společnosti.“⁴⁴

Soukup dále konstatuje, že přístupy k pojmu 'kultura', lze rozčlenit do 'třech přístupů:

1. Axiologické pojetí kultury:

Tento přístup lze považovat za hodnotící, považující kulturu za sféru pozitivních hodnot, která vede ke kultivaci a humanizaci. Proto jsou do kultury obvykle zahrnovány oblasti jako věda, literatura, výchova, umění.

2. Antropologické pojetí kultury:

Do kultury jsou mimo pozitivní hodnoty zahrnuty i všechny nadbiologické prostředky a mechanismy, jejichž prostřednictvím se člověk jako člen společnosti adaptuje k vnějšímu prostředí. Charakteristické je, že toto pojetí nehodnotí, ale v jeho rámci se může provádět komparativní výzkum sociokulturních systémů v čase a prostoru. Kultura je chápána jako systém artefaktů, sociokulturních regulativů a idejí sdílených a předávaných členy určité společnosti.

3. Redukční pojetí kultury:

Charakteristické pro toto pojetí je snaha omezit rozsah pojmu kultura pouze na výsek určité sociokulturní reality.⁴⁵

⁴² Jandourek J.: *Sociologický slovník*, Praha 2001, s. 136.

⁴³ Murphy R. F.: *Úvod do dějin kulturní a sociální antropologie*, Praha 2008, s. 32.

⁴⁴ Soukup V.: *Přehled antropologických teorií kultury*, Praha 2000, s. 14.

⁴⁵ Převzato *ibid.*, s. 15-16.

4.8. Česká kultura

Na otázku, co je česká kultura, čím je determinována a v jakém vztahu je s českým prostorem, lze odpovědět mnoha způsoby. Ina Čábelková v textu *Kulturní dimenze Geerta Hofstedeho a jejich souvislosti s HDP*⁴⁶ říká, že pomíjení kulturních rozdílů lidí z různých států se ukázalo jako špatné (přes námitky, že národní kultura – kultura státu není homogenní; nelze generalizovat – důležitá je individualita; velká dynamika ve vývoji kultur). Zdůrazňuje, že nelze nikdy jednu kulturu považovat za lepší anebo horší.

Jan Sokol ve své eseji *O kultuře, jazyku a češství*⁴⁷ uvažuje, že češství je v současné době nutné chápat především jazykově a ne, jak tomu bylo dříve, územně či příbuzensky. Ve svém textu připisuje jazyku velký význam a jeho vztah s kulturou považuje za velmi silný.

Jan Bouzek se ve svém textu *Otázka české identity v českém prostoru i mimo něj*⁴⁸ přikládá význam poloze České republiky (či územních útvarů, jimiž byly Čechy součástí), vidí jí jako srdce Evropy. Velmi skepticky se ale vyjadřuje o českém národu, jenž vidí jako neuvědomělý, hrabavý a neschopný dotáhnout dobré věci k úspěšnému konci. Důvod spatřuje v geografické uzavřenosti.

Josef Kandert spatřuje, jak zmiňuje ve studii *Přežívání české kultury*⁴⁹, počátek vzniku českého národa tzv. obrozenecké obdobná (přelom 18. a 19. století). S pojmem česká kultura autor zachází samozřejmě („Kultura je symbolickým systémem určité skupiny, souborem kolektivních hodnot a představ členů určité skupiny. Z tohoto zjištění je možné odvozovat, že pokud bude existovat určitá skupina – Češi – bude existovat i kultura této skupiny.“⁵⁰) a uvažuje nad stanovením jejích hranic (českoněmecké obyvatelstvo předválečných Čech). Kandert dále píše, že se na evropském poli často hovoří o zániku kulturních rysů, on sám se ale domnívá, že se jedná o změny kulturního systému. (Proti zánikům, podle Kanderta hovoří například počet hlášených folklorních akcí v ČR). Dále je zajímavé,

⁴⁶ Publikováno: Bittnerová D. – Heřmanský M.: *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*, Praha 2008.

⁴⁷ Publikováno: Ibid.

⁴⁸ Publikováno: Ibid.

⁴⁹ Publikováno: Ibid.

⁵⁰ Bittnerová D. – Heřmanský M.: *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*, Praha 2008, str. 35.

že evropskou identitu považuje za fantazii a „nadmárodní identity“ nepovažuje za skutečné. V závěru své studie autor píše: „Domnívám se, že česká kultura bude existovat, pokud bude existovat skupina označovaná jako Češi.“⁵¹

Podle Mirjam Moravcové se na přelomu 19. a 20. století formoval český národní prostor v těchto prostorech: ´etnickém (jazyková a kulturní příslušnost a osobitost obyvatelstva), národně-politickém (sebeuvědomění je nad výchozí jazykovou kompetncí – češství chápáno jako příklon ke kulturnímu programu) a státně-politickém (národní prostor je definován zájmy a možnostmi státu).⁵²

Jako ideální ilustrace pohledu cizince dlouhodobě žijícího v České republice se mi jeví kniha Terje Englanda, *The Czechs in a Nutshell*. Vzhledem k faktu, že kniha je pojmutá jako encyklopedie, použiji část obsahu⁵³ knihy k vytvoření základního přehledu: Madeleine Albright, Alkoholici, Charta 77 – Anticharta, Taneční, Rakušané, Bitva na Bílé hoře, Soutěže krásy, Becherovka, Pivo, Bratislava, Čechy, Bolševici, Franz Kafka, Dobrý voják Švejk, Byrokracie, Chaty, Kapr, Cibulkův seznam, Lustrace, Jára Cimrman, Komunikace, Komunismus, korupce, Česká kuchyně, Český jazyk, Defenestrace, Feminismus, První republika, Cizinci, Pátek, Gasarbeitři, Němci, Zlaté ručičky, Karel Gott, Václav Havel, Milada Horáková, Lední hokej, Železná opona, Jiří Kájínek, Milan Kundera, Masarykové, Mnichovská dohoda, Houby, Národní identita, Ostrava, Protekce, Rusové, Sandále a ponožky, Skepticismus, Slováci, Sokol, Turisté, TV Nova, Sametová revoluce.

Z předchozího výčtu je patrné, jak rozmanitá hesla patřící do mnoha odlišných oblastí, norský novinář považuje za relevantní a s vypovídací hodnotou. Vždyť na stejné úrovni se nachází zpěvák Karel Gott, první prezident Tomáš G. Masaryk a v emigraci žijící spisovatel Milan Kundera. Jsou to právě tyto jednotlivosti, které vytvářejí komplexní obraz o Čechách a jejich zemi a kultuře.

4.9. V novém prostředí

Václav Soukup uvádí pojem „enkulturace jako proces včlenění jedince

⁵¹ Ibid, s. 39.

⁵² Převzato ibid, s. 61-62.

⁵³ Englund T.B.: *The Czechs in a Nutshell – A User's Manual for Foreigners*, Praha 2004, s. 5-9.

do kultury, který zahrnuje osvojení artefaktů, sociokulturních regulativů a idejí sdílených členy dané společnosti“⁵⁴. Proces, během kterého se člověk přicházející do nové a odlišné kultury naučí spokojeně žít tak, aby byly spokojeny obě strany (nová kultura a migrující jedinec), ovlivňuje celá řada faktorů (motiv migrace, časový aspekt migrace, individuální vlastnosti jedince, otevřenost nové kultury a mnohé další).

‘Kulturní asimilace (převzetí nového systému kulturních hodnot) je exogenní kulturní změna, ke které dochází při kontaktu dvou odlišných kultur, je to extrémní podoba kulturní difuze (jejíž příčinou může být migrace obyvatelstva), kdy při kontaktu odlišných kultur dochází k obousměrné interakci. ‘⁵⁵

Asimilační zákony Sarah E. Simons: „1. čím větší množství kontaktních bodů mezi rasami, tím je rychlejší asimilace a naopak, 2. pokud se skupiny liší kulturní úrovní, kulturně vyšší prvky převládnu nad nižšími, 3. čím jsou si kultury bližší, tím větší budou vzájemné kontakty, 4. čím jsou si dva prvky podobnější, tím spíše bude jejich vzájemný vztah bližší reciprocitě, 5. čím je vědomí rasové odlišnosti větší, tím je větší resistance vůči asimilaci.“⁵⁶

⁵⁴ Soukup V.: *Dějiny antropologie (Encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*, Praha 2005, s. 637.

⁵⁵ Tomandl M.: *Etnologie sociálních skupin*, Praha 2011, s. 10.

⁵⁶ Uherek Z. – Korecká Z. – Pojarová T.: *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*, s. 79.

5. EMPIRICKÁ ČÁST

Všechny grafy, které budou publikovány v této kapitole, jsem vytvořila na základě dat získaných z proběhnutého dotazníkového šetření⁵⁷. Při analýze dotazníkového průzkumu jsem otázky a odpovědi překládala z angličtiny do češtiny. Pro české znění jsem otázky překládala jako tykání, v angličtině bylo použito zájmeno 'you', které může znamenat 'ty, vy'.

5.1. Struktura respondentů dotazníkového šetření

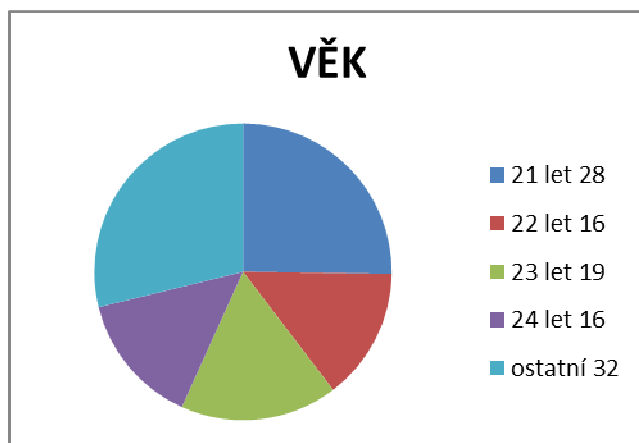
Jak již bylo řečeno, respondenti mého dotazníkového šetření, byli zahraniční studenti, kteří studovali nebo studují na některé z pražských vysokých škol krátkodobě (stipendium, stáž) anebo dlouhodobě (celý program).

Čtyřicet sedm z nich bylo mužů a čtyřicet osm z nich bylo žen. Domnívám se, že taková genderová struktura je vyhovující a nedochází k žádnému zvýhodnění některého z pohlaví. Věkové rozvrstvení je také odpovídající vysokoškolským studentům. Nejvíce bylo jednadvacetiletých (28), dalšími početnými skupinami byly dvaadvacetiletí, třiaadvacetiletí a čtyřiaadvacetiletí, méně početné skupiny tvořily další ve věku 18-29. Většina respondentů byla v době dotazníkového šetření studenty třetího nebo čtvrtého ročníku VŠ.

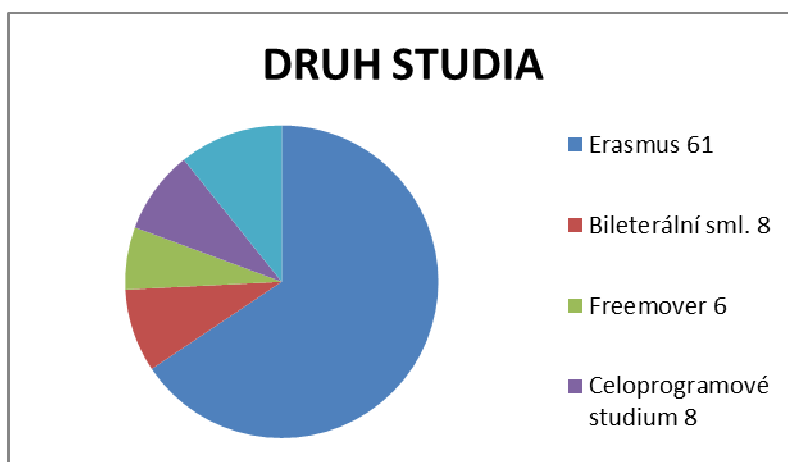
Respondenti pocházeli ze třiceti čtyř různých států. Dvacet studentů uvedlo jako zemi původu Francii, osm Spojené státy americké, šest Španělsko a Rusko, pět Velkou Británií, čtyři Řecko, Kanadu a Turecko, po jednom až třech zástupcích měly tyto státy: Německo, Moldavsko, Kypr, Ukrajina, Ghana, Peru, Panama, Itálie, Rakousko, Polsko, Finsko, Estonsko, Brazílie, Kazachstán, Bělorusko, Honduras, Maďarsko, Švédsko, Slovinsko, Nigérie, Kostarika, Indie, Chorvatsko, Japonsko, Mexiko, Portoriko.

Věřím, že počet respondentů (95), kteří dokončili celý dotazník, je dostatečný. Zároveň věřím, že struktura těchto respondentů, je dostatečně reprezentativní, aby se na základě výsledků proběhnutého dotazníkového šetření daly vytvářet závěry.

⁵⁷ Votavová, R.: *Czech culture in eyes of foreign students* (výsledky průzkumu), 2011, (Dostupné online na <http://czech-culture-in-eyes-of-for.vyplnto.cz>).



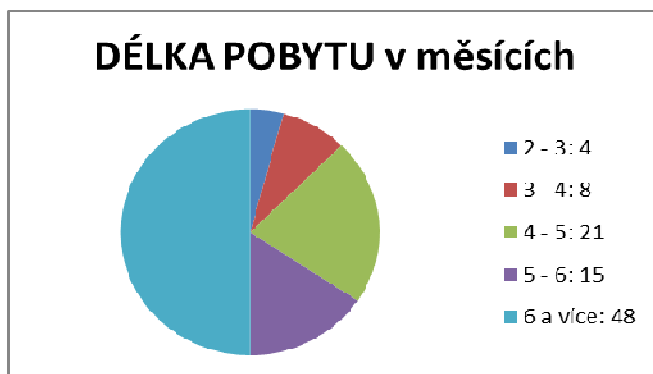
Graf č.1: Věkové rozložení respondentů



Graf č. 2: Druhy studia respondentů

5.2. Délka pobytu a objem peněz

Na otázku: 'Jak dlouho jsi v Praze?' bylo v rámci dotazníku možné odpovědět těmito možnostmi: 1 - 2, 2 - 3, 3 - 4, 4 - 5, 5 - 6, 6 a více měsíců. 50 % procent odpovídajících studentů uvedlo jako délku svého pražského pobytu 6 měsíců a více.



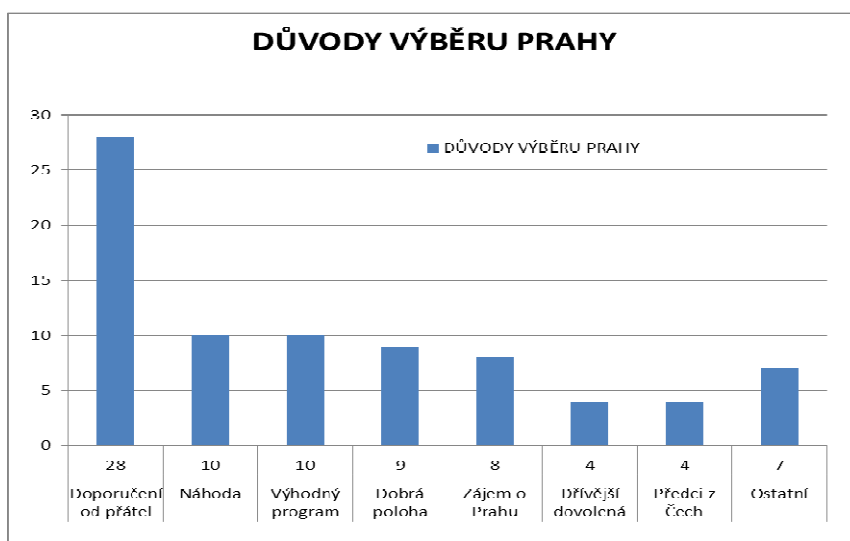
Graf č.3: Délka pobytu respondentů

Většina respondentů přijela do Prahy v rámci vzdělávacího programu Erasmus (61 studentů), ostatní pak díky bilaterálním smlouvám (8), CEEPUS programu (2), z pozice freemover (6), díky jiným stipendiím (např. kazašský Bolashak) (10) anebo jsou vedeni jako studenti celého studijního programu. (8).

Respondenti byli dotázáni na množství peněz, které dostávají oficiální cestou. Tedy v rámci programu, díky němuž studují na jedné z pražských VŠ. Mohli zvolit jednu ze čtyř nabízených odpovědí: 0 až 200, 200 až 300, 300 až 400, 400 a více euro. 39 studentů dostává méně než 200 euro, osmnáct 200 až 300, dvacet jedna 300 až 400, sedmnáct více než 400 euro. Pro padesát jedna respondentů nebylo množství peněz, kterým se jich dostávalo dostatečné, ti odpovídali na další otázku: 'Jaké jsou tvé další zdroje?'. Třicet sedm z nich uvedlo jako další zdroje příjmů rodiče, 8 z nich pracuje, zbylí využívají ještě dalších stipendií a grantů (nabízených vládami či nadacemi).

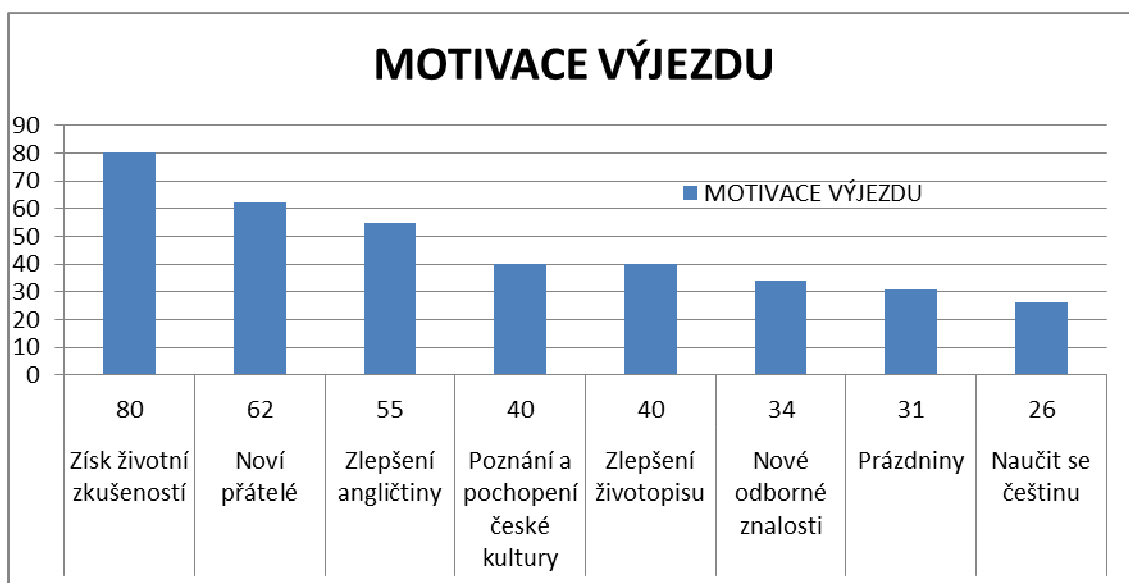
5.3. Výběr Prahy

Účastníci dotazníkového šetření dále odpovídali na otázku: 'Proč sis vybral Prahu?' a 'Čeho jsi chtěl svým pobytem dosáhnout?'. První položená otázka byla polozavřeného typu (nabízela možnost vlastní odpovědi) a bylo nutné vybrat právě jednu odpověď. Druhá otázka byla také polozavřená, nabízela ale možnost vybrat více odpovědí.



Graf č. 4: Důvody výběru

Jako důvod výběru Prahy bylo nejčastěji uváděno doporučení přítele (28). Devatenáct respondentů považuje svůj výběr za náhodný. Malou konkurenci mezi uchazeči uvádí jako důvod 10 studentů. Čtyři studenti si Prahu oblíbili při dovolené a stejný počet má české předky. Jako jiné odpovědi uváděli: příbuzní žijí v Praze (1), kvalitní studium zdarma (2), příbuzní zde studovali (1), výhodné (jediné) stipendium (10), dobrá kvalita vzdělávání (1), zájem o Prahu díky přečtené literatuře a přesvědčení, že je krásná (8), levná země a krásné dívky (1), touha žít ve východní Evropě (1), levné město s dobrou polohou uprostřed Evropy (9).



Graf č. 5: Motivace výjezdu respondentů

Na druhou otázku respondenti odpovídali následujícím způsobem: získat nějaké životní zkušenosti (80), vytvořit si nové přátele (62), zlepšit si znalosti anglického jazyka (55), poznat a pochopit českou kulturu (40), zlepšit si životopis (40), získat zkušenosti a další znalosti v oboru, který studuji (34), prázdniny (31), naučit se češtinu (26).

5.4. Jazyky a národnosti

Různé názory a pohledy cizinců studujících na pražských vysokých školách určuje celá řada okolností, délka pobytu, motivace příjezdu, studijní nasazení,

povahové rysy jedince. Jako důležitý moment spatřuji strukturu známých, se kterými jsou zahraniční studenti v pravidelném kontaktu.

Na národnostní složení známých a přátel zahraničních studentů jsem se ptala v otázce, která zněla: 'Jak moc jsi v kontaktu s českými studenty, se zahraničními studenty tvé národnosti a se studenty cizích národností? Uveď v procentech' Tato otázka byla směřována na studenty VŠ, protože národnostní strukturu osob, s níž přicházejí do styku v rámci běžného života v Praze (v obchodě, v restauraci, studijní oddělení), je možné odhadnout jako českou.

Odpovědi studentů v tomto případě nejvíce určovala délka pobytu a program, v němž studují. Většina celopogramových studentů uváděla vysoká čísla u českých studentů, podobně hodnotili studenti studující méně populární obory (např. filmové vědy, obecná matematika – mezi takovými studenty není mobilita příliš vysoká). Výsledky uvedu v tabulkách, neboť tento způsob prezentace považuji v tomto případě za nejprůhlednější.

SE STUDENTY ČESKÉ NÁRODNOSTI																		
%	0	5	10	15	20	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100			
Počet	2	23	15	8	13	6	11	1	33	5	1	1	2	1	2			
SE ZAHRANIČNÍMI STUDENTY JINÉ NÁRODNOSTI																		
%	5	10	15	20	25	30	40	45	50	60	65	70	75	80	85	90	95	100
Počet	3	4	2	2	3	7	12	2	9	11	1	3	1	9	4	8	5	9
SE ZAHRANIČNÍMI STUDENTY VLASTNÍ NÁRODNOSTI																		
%	0	5	10	15	20	25	30	35	40	50	55	60	70	75	80	90	100	
Počet	5	6	8	8	7	3	15	3	6	12	2	4	6	2	4	1	3	

Tabulka č. 1: Procentuální rozložení národností, s nimiž jsou respondenti v kontaktu

Další otázky byly směřovány na jazyky. 'Ohodnoť svou znalost českého jazyka.' a 'Jaké jazyky v Praze nejčastěji používáš?'. Znalost českého jazyka jsem rozdělila do tří částí: porozumění, schopnost mluvit, schopnost psát. Samozřejmě je třeba brát v potaz, že respondenti hodnotí sebe sami, tedy subjektivně a evaluační stupnice (1 až 5, tedy minimum až maximum) neskýtá příliš prostoru. Domnívám se ale, že znalost jakéhokoliv jazyka je velmi obtížné ohodnotit a věřím, že mnou zvolený způsob je pro mé potřeby dostatečný. Výsledky jsou průměrné hodnoty

z respondenty uvedených čísel. Schopnost porozumění studenti hodnotí číslem 2,2, schopnost mluvit hodnotou 1,9 a schopnost psát hodnotou 1,6. Je tedy patrné, že znalosti českého jazyka jsou podprůměrné. Na druhou stranu ale dokazují, že cizinci jsou schopni v každodenních opakujících se činnostech, při nichž dochází ke komunikaci v češtině obstát. Nejlépe rozumí, to je nejspíš dáno skutečností, že cizinci češtinu slyší v situacích, kdy je odhadnutelné, co rodilý mluvčí říká. Nejhůře naproti tomu hodnotí svou schopnost psát.

Studentka původem z Německa, která přišla do Prahy studovat na VŠE magisterský program, o českém jazyce říká: „Skutečně jsem nečekala, že čeština je tak náročný jazyk. Myslela jsem si, že ji snad nějak za pochodu pochytím, ale už jsem pochopila, že je to absolutně nemožné. Nejvíc zatím používám větu: nerozumím česky.“⁵⁸ Jiná studentka VŠE tentokrát Mongolka, žijící v ČR již dvanáct let říká: „V Mongolsku mi lidi říkali, že je čeština hodně podobná ruštině. Já jsem chodila do ruské třídy, tak jsem si myslela, že se do měsíce naučím česky a bude to v pohodě. Přijela jsem sem, zapnula televizi a nerozuměla ani slovo. Nejtěžší byla gramatika.“⁵⁹

S ohledem na celosvětové rozšíření angličtiny a nutnosti v moderní době znát tento jazyk, není překvapující, že 86 respondentů ho uvedla jako nejpoužívanější. Většinou byly spolu s anglickým jazykem uváděny i další: čeština (20), španělština (10), francouzština (8), ruština (7), němčina (5), italština (4), řečtina (3), rumunština (2), portugalština a estonština (1).

5. 5. Osobnosti a díla české kultury

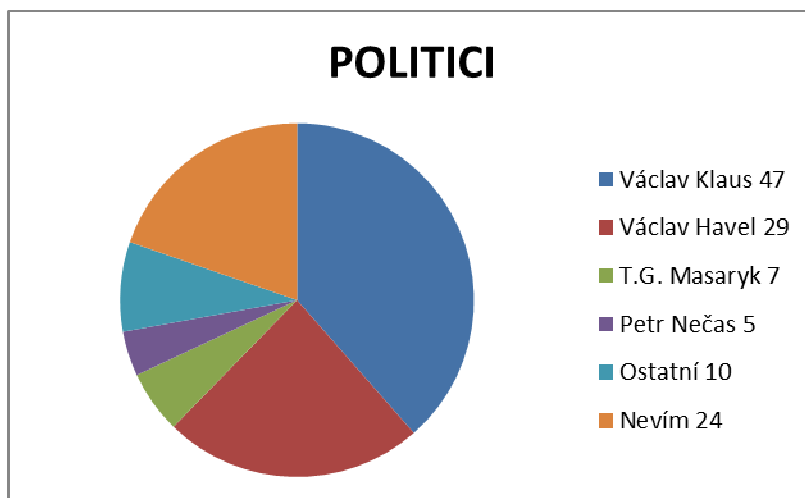
Ve svém dotazníkovém šetření jsem se tázala, zda a jaké české osobnosti z různých oblastí, respondenti znají. Konkrétně jsem se ptala na české politiky, herce, sportovce, vědce, spisovatele, zpěváky, umělecká díla (kniha nebo film).

Prokázaná znalost zahraničních studentů mě nijak nezklamala, naopak přítomnost některých osobností v povědomí respondentů je potěšující.

⁵⁸ Economix – Magazín pro studenty VŠE, číslo 5, Praha 2010, s. 36.

⁵⁹ Economix – Magazín pro studenty VŠE, číslo 4, Praha 2010, s. 31.

5.5.1. Politici



Graf č. 6: Respondenty uvedení politici

Ze všech respondentů jich dvacet čtyři uvedlo, že neznají žádného politika nebo političku. Václava Klause oproti tomu zná 47 zahraničních studentů. Sedmnáct z nich připsalo poznámku týkající se 'aféry s perem' ⁶⁰ Jméno současného prezidenta ČR se objevovalo i v nesprávných podobách – Klauss, Claus. 29 respondentů napsalo Václava Havla. Tomáš Garrigue Masaryk byl zmíněn sedmkrát. Současný premiér vlády Petr Nečas byl uveden 5 krát, jednou až dvakrát byli uvedeni: Zdeněk Tůma, Miroslav Kalousek, Bohuslav Svoboda, Karel Schwarzenberg, Alexandr Vondra, Radek John, Jiří Paroubek. Mezi politiky byli dále uvedeni král Karel IV. a František Palacký.

Václav Klaus a Václav Havel jako současný a bývalý prezident České republiky, mají největší věhlas. Dokazuje to jejich 'vítězství'. Každý z nich ale svou slávu získal odlišným způsobem a z jiných důvodů, jisté ale jedno, oba se dají považovat za úspěšné Čechy, kteří jsou známí i za hranicemi našeho státu. Na 'třetím místě se umístil' další významný prezident, tzv. prezident zakladatel - Tomáš Garrigue Masaryk. Přestože nedostihuje věhlasu Klause nebo Havla, je stále v povědomí.

Uvedení Karla IV. je velmi zajímavé, neboť tato historická osobnost jistě splňuje označení politik i český. Podobně překvapivě může působit uvedení Františka

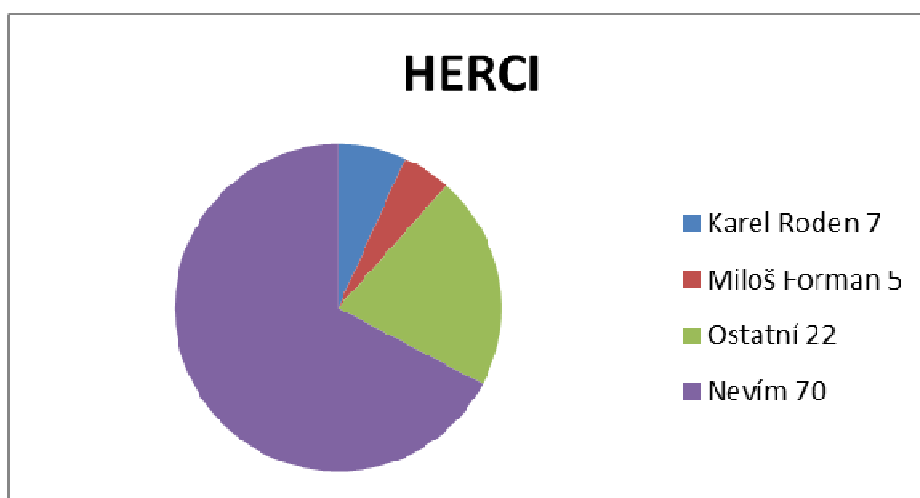
⁶⁰ 10. dubna 2011 bylo na internetu vyvěšeno video, na kterém prezident ČR Václav Klaus krade pero během své oficiální návštěvy Chile, <http://www.youtube.com/watch?v=zpe4T0lXZcE> [15. 5. 2011, k tomuto datu video shlédlo 2975036 lidí].

Palackého, mimo jiné politika působícího v druhé polovině devatenáctého století. Ostatní uvedení politici, se v české politice pohybovali minimálně poslední rok, proto je jejich znalost pochopitelná. Za povšimnutí také stojí, že všichni uvedení politici byli muži.

5.5.2. Herci

Pokud jde o herce, znalost zahraničních studentů není zdaleka tak dobrá jako u politiků. Výrazná většina, sedmdesát respondentů, vedlo, že neznají žádného. Větší neznalost byla už jen u vědců. Malé povědomí o české herecké scéně není příliš překvapivé. Český jazyk je pro cizince velmi náročný, proto nechodí na česky hraná představení v divadlech, herce tak mohou vídat jen ve filmech, málokdy si ale zapamatují nebo zjistí jejich jméno.

Přesto sedm z nich znalo Karla Rodena, o kterém se dá říci, že se proslavil i mezinárodně. Pět lidí uvedlo jméno režiséra a herce Miloše Formana. Je ovšem otázka, kolik z nich Formana zná skutečně jako herce a kolik jen jako režiséra. Jedenkrát, dvakrát až třikrát byli uvedeni následující: Radovan Lukavský, Jiří Menzel, Jan Budař, Jan Svěrák, Zdeněk Svěrák, Aňa Geislerová, Petr Zelenka, Lída Baarová, Dagmar Havlová, Jaroslav Marvan, Vlasta Burian, Václav Vydra a Miroslav Donutil.



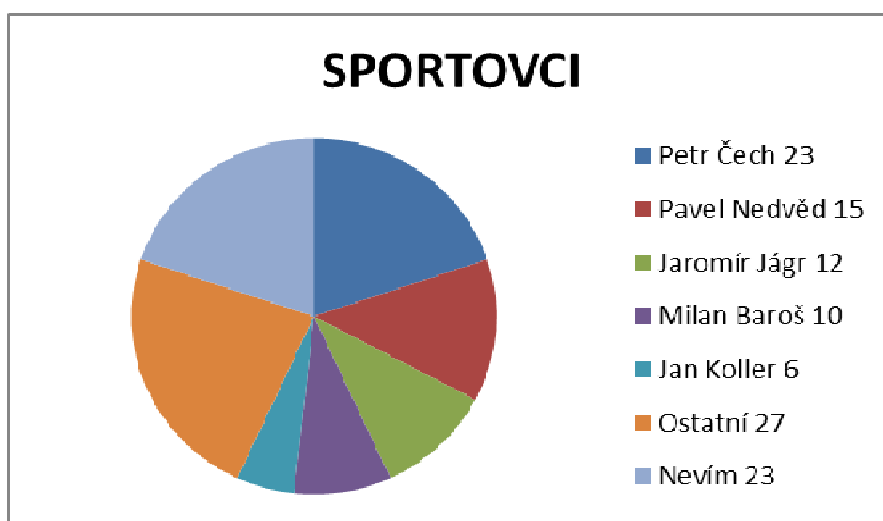
Graf č. 7: Respondenty uvedení herci

5.5.3. Sportovci

Pokud je nějaká oblast, ve které mají Češi úspěšné a známé zástupce, pak je jím jistě sport. Zejména potom vynikáme ve fotbale a v hokeji. Především hráči těchto sportů se jim věnují v nejvyšších a nejprestižnějších soutěžích světa. Díky věhlasu, který tyto dva sporty mají, je logické, že nejvíce sportovců pochází právě ze světa fotbalu a hokeje. Přesto jsou známé i osobnosti z jiných sportovních oblastí jako je tenis, cyklistika, atletika.

Petr Čech byl uveden třiadvacetkrát, Pavel Nedvěd 15 krát, Jaromír Jágr 12 krát, Milan Baroš 10 krát, Jan Koller šestkrát, jednou až třikrát následující: Lukáš Bauer, Martina Sáblíková, Roman Šebrle, Jiří Novák, Šárka Záhrobská, Kateřina Neumannová, Jan Železný, Tomáš Berdych, Karel Poborský, Dominik Hašek, Tomáš Rosický, Alena Vrzáňová, Nicole Vaidišová, Roman Kreuziger, Emil Zátopek.

Při hláskování jednotlivých jmen, ale respondenti dělali chyby, jako například Czech, Cek, Nojmanova či Berros.



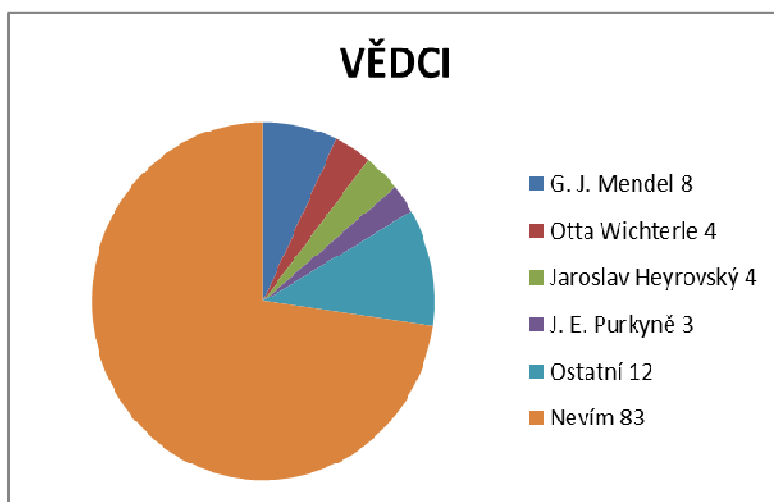
Graf č. 8: Respondenty uvedení sportovci

5.5.4. Vědci

Čeští vědci byli pro respondenty nejméně známými osobnostmi. Osmdesát tři z nich uvedlo, že nezná žádného. Jeden potom za českého vědce považoval Alberta

Einsteina a jeden student uvedl zakladatele slavistiky a historika Josefa Dobrovského. Dvanáct respondentů uvedlo vědce, který působí anebo alespoň působil na jimi navštěvované pražské VŠ (Jaroslav Hájek, Bohumil Kučera, František Wolf, Petr Soudek, Pavel Jelínek, Jindřich Bačkovský, August Seydler, Karel Absolon, Jiří Baborovský, Antonín Holý a jediná žena Kamila Remisová Vešínová).

Osm uvedlo jako vědce muže s příjmením Mendel, je pravděpodobné, že měli na mysli Gregora Johanna Mendela, čtyři znali Ottu Wichterle a taktéž čtyři Jaroslava Heyrovského, tři uvedli jméno Jana Evangelisty Purkyněho.

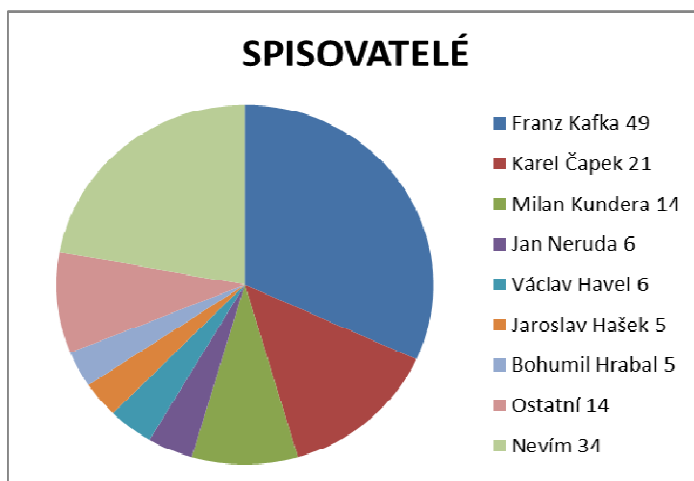


Graf č. 9: Respondenty uvedení vědci

5.5.5. Spisovatelé

Je zajímavé, že dva z nejčastěji uvedených spisovatelů, Franze Kafky a Milana Kundery, nepsali vždy česky. Franz Kafka tvořil německy a Milan Kundera svá poslední díla napsal francouzsky, přesto anebo právě proto byli tito dva v rámci dotazníkového šetření hojně zmiňováni.

Třicet čtyři respondentů uvedlo, že nezná jméno žádného českého spisovatele. Franze Kafku uvedlo 49 studentů, Karla Čapka jmenovalo 21 respondentů, 14 Milana Kunderu, 8 Jana Nerudu, 6 Václava Havla, 5 Jaroslava Haška a Bohumila Hrabala, 1 až 3 studenti potom uvedli jména Karla Poláčka, Jaroslava Seiferta, Boženy Němcové, Karla Hynka Máchy, Františka Gellnera. Jeden respondent se domníval, že Fjodor M. Dostojevskij je české národnosti.



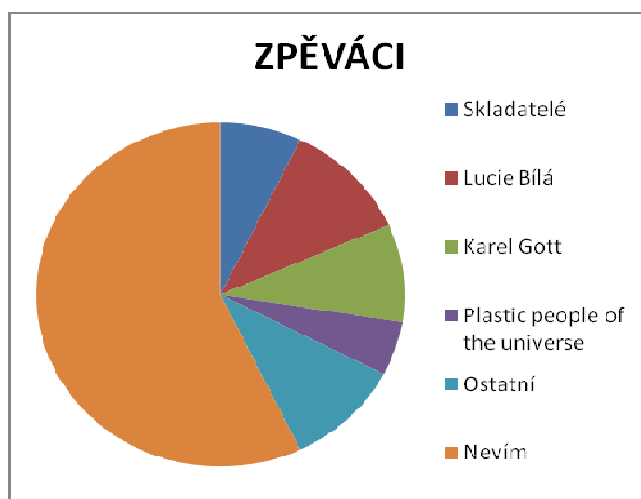
Graf č. 10: Respondenty uvedení spisovatelé

5.5.6. Zpěváci

Mezi zpěváky byli uvedeni Antonín Dvořák (4), Bedřich Smetana (2), Leoš Janáček (1), což samozřejmě zpěváci nejsou, ale s hudbou umělecké propojení mají. Mimo zpěváky bylo uvedeno i několik kapel.

Padesát šest dotazovaných uvedlo, že žádného českého zpěváka neznají. Jedenáct jich napsalo Lucii Bílou, devět Karla Gotta (3 z nich potom připsali „Biene Maja“), pět Plastic People of the Universe a jeden až dva znali Ewu Farnu, Helenu Vondráčkovou, Jaromíra Nohavicu, Tata Boys, Midi Lidi, Khoibu, Terezu Kerndlovou, Sunflower Caravan.

Řada lidí zná středoproudou hudbu Lucie Bílé a Karla Gotta, je ale pozoruhodné, že zahraniční studenti znají takovou hudbu, jako je undergroundová kapela nebo další alternativní hudební tělesa.



Graf č. 10: Respondenty uvedení zpěváci

5.5.7. Kniha a film

Poslední otázka se dotazovala na českou knihu nebo film. Dvacet sedm lidí napsalo, že nezná ani jedno. Z filmů byly jmenovány: Kolja (12), Samotáři (6), Obchod na korze (6), Protektor (4), Tmavomodrý svět (2), Sedmikrásky (2), Tři oříšky pro Popelku (2), Želary (2), Černý Petr (1), Amadeus (2). Z knih dotazovaní uvedli: Osudy dobrého vojáka Švejka (6), Proces (7), Zámek (4), Nesnesitelná lehkost bytí (6), Proměny (5), Kytice (1), Bylo nás pět (1). Dále zmíněná díla byla zfilmována podle knihy a nejde tedy rozhodnout, jestli měli zahraniční studenti na mysli knihu nebo film: Obsluhoval jsem anglického krále (3), Spalovač mrtvol (5).

5.6. Kvalita VŠ

K zjištění názoru zahraničních studentů ohledně kvality pražských vysokých škol, jsem použila dvě otázky: 'Mohl bys ohodnotit český vysokoškolský vzdělávací systém?' a 'Mohl bys prosím ohodnotit přístup českých a zahraničních studentů k výuce?'. Na obě otázky byla nabídnuta známkovací stupnice 1– 5 (min – max). První otázka měla čtyři podotázky, které po zprůměrování výsledků dopadly následovně: kvalita kurzů 3,2, kvalita vyučujících 3,1, technické zázemí 3,5, ochota dalšího personálu 3,1. Čeští studenti dostali známku 3,3 a zahraniční studenti potom dosáhli hodnoty 3,1.

Výsledky ukazují, že pražské vysoké školy jsou mírně podprůměrné ve všech aspektech. Takové hodnocení je jistě subjektivní, přesto s ohledem na rozptyl, který nebyl větší než 1,3, výsledky to nejsou příliš potěšující. Na druhou stranu podprůměrné hodnocení dostali obě strany účastníci se vysokoškolského vzdělávání.

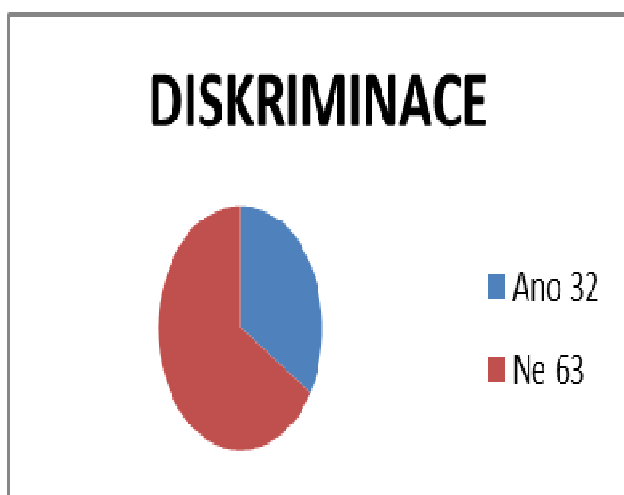
Studentka, jejíž domácí univerzita sídlí ve Vídni, mi prozradila, že největší rozdíl je v přípravě studentů na získání atestací, zatímco Rakušané se učí průběžně, na českých VŠ se vše dohání před závěrečnými zkouškami, zároveň ale byla toho názoru, že její vídeňská škola, je méně náročná než v Praze.⁶¹ Němka pokračující

⁶¹ Řízený rozhovor, Respondentka H.

v Praze v magisterském studiu rozdílech mezi českými a německými VŠ řekla: „Možná to bude znít překvapivě, ale já si skutečně nemyslím, že by mezi nimi bylo mnoho rozdílů. Ať přijdete kamkoli, nemusí vám sednout všechny přednášky, cvičení či učitelé. To platí všude, ale myslím, že je to normální a přirozené. Oceňuji, že nám chodí přednášet mnoho hostů z praxe, vždy se hodí učit se i od lidí z reálného byznysu.“⁶²

5.7. Diskriminace

Další otázka „Setkal ses někdy s diskriminací? Pokud ano, při jaké příležitosti?“ Na první část otázky odpovědělo kladně 32 dotazovaných, což je 33,68 %, z uvedeného vyplývá, že žádnou formu diskriminace nezažilo 63 zbylých respondentů.



Graf č. 11: Zkušenost respondentů s diskriminací

Zahraniční studenti, kteří zažili diskriminaci, uváděli tyto okolnosti: „někdy ve škole, v metru nebo autobuse“, „v obchodech a restauracích“, „na policii a úřadech“, „na univerzitě a kolejích“. Konkrétně zmiňují: „Během zkoušky, zkoušející byl opravdu hodně moc nepříjemný, možná to ale byla jen jeho nálada“, „Když jsem hovořil s několika Čechy od komunismu a Druhé světové válce“ (Ruska 18 let), „V knihovně jsem si nemohl půjčit článek přímo“, „Když jsem si na cizinecké policii vyřizoval záležitosti ohledně víza, snažil jsem se hovořit s mužem

⁶² Economix – Magazín pro studenty VŠE, číslo 5, Praha 2010, s. 36.

na recepci, ten na mě mluvil česky, tak jsem mu anglicky řekl, že mu nerozumím, on pokračoval v češtině, když jsem znovu zopakoval, že nemluvím česky a nerozumím mu, všiml jsem si několika lidí, kteří se mi smáli. Zeptal jsem se jich, jestli by mi nepřeložili, co mi ten muž říkal, s ošíváním mi sdělili: „Tohle je Česká republika a mluví se tu česky.“, „Lidi NENÁVIDÍ Erasmus studenty, takže kdykoliv se něco stane, je to naše chyba.“ „skoro všude, kde jsem v téhle zemi byl, jakmile se zjistí, že nemluvím česky, jsem považován na nepřítele a lidi na mě koukají z patra, především na policii.“, „Na koleji, od prvního okamžiku, vše je nám vysvětlováno česky, bez překladatelů, jsou po nás požadovány peníze, aniž bychom věděli, za co.“, „I přes to, že na kolejích bydlíme už půl roku, každý večer po nás chtějí identifikační kartu, přestože po českých studentech nikdo nic nechce.“, „Kdykoliv si se zahraničními studenty děláme večeři, po desáté večer přijde recepční, že se máme rozejít, ale neřekne nic, když Češi hrají hlasitě hudbu a pořádají večírky, ani když ho o to požádáme.“, „Mám pocit, že Čechy štvou cizinci skoro pořád. Přiznávám, že jazyková bariéra může být problém, ale člověku se nechce učit, když ze svého okolí cítí nezáměr a opovržení.“, „Přes telefon jsem si anglicky rezervoval stůl v restauraci, když jsem potom přišel, předstírali, že jsem spolu nikdy nemluvili a že mají plno, přestože neměli.“, „Kdykoliv řeknu odkud jsem (USA), jsem buď uctíváný nebo nenáviděný.“, „Na cizinecké policii na mě byli velmi nepříjemná, ale když jsem jim ukázal pas a viděli mé jméno – Matejka, všichni byli o poznání milejší.“, „Někteří moji spolužáci jsou velmi nezdvořilí a hrubí, nejspíš kvůli mému původu.“

Mongolka studující na VŠE, řekla: „S rasismem jsem se setkala, občas se to stává. Přijde mi, že v době krize je to častější. Dříve si to stalo tak jednou za tři měsíce, že někdo něco zamumlal, jedna ženská na mě vyjela, co tam vůbec lezu, že jim беру práci. Nechala jsem to být, stejně to nevysvětlím. Nejhorší je, že se s takovými reakcemi setkávám u starých ale i mladých lidí.“⁶³

Je velmi náročné oddělit diskriminaci nebo rasismus a prostou nevychovanost či nepřívětivost Čechů. V podobných situacích se ocitají i Češi, mají ale možnost se lépe bránit a také situaci vnímají celkově, bez jazykových bariér.

⁶³ Economix – Magazín pro studenty VŠE, číslo 4, Praha 2010, s. 31.

5.8. Vlastnosti Čechů

Dotazovaní měli posuzovat různé vlastnosti u Čechů (1 až 5, souhlasím až nesouhlasím, tj. Češi jsou – nejsou) a dále potvrdit nebo naopak vyvrátit zažitá tvrzení o Čechách (1 – 4, tedy souhlasím - nesouhlasím). Dobrá vůle, ochota získala známku 3, přátelskost 2,6, spolehlivost 3,1, dochvilnost 2,9, smysl pro humor, 2,3, upřímnost 2,5, racionalita 3,5, sebedisciplína 3,6, závistivost 2,6. Nejvyšší rozptýl nabyt hodnoty 1,2. Češi se tedy povahově zdají být průměrní až podprůměrní.

Tvrzení co Čech, to muzikant získalo 3,3, Češi jsou vždycky s něčím nespokojení 2,5, každý Čech je pijan nebo alkoholik 2,2, české ženy jsou krásné 2,3, Češi se naprosto nevyznají v módě 2,2.

5.9. Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Z výsledků, které jsem získala během svého dotazníkového šetření, lze vyvodit, že Češi jsou populární ve sportu, politice a literatuře, neznámí jsme oproti tomu ve vědě či hudbě. Český stát je cenově velmi příznivý a má navíc velmi výhodnou polohu, která umožňuje pohodlné cestování především v rámci Evropské unie. Češi jsou poněkud nepřístupní a hovořit s nimi je velmi těžké, především kvůli obtížnosti českého jazyka. Češi nejsou diskriminačním národem, přestože se našli tací, kteří se setkali s diskriminací či rasismem. Z popsanych situací lze předpokládat, že se jedná spíše o hrubost a nepříjemnost českých lidí. Také je možné Čechy považovat za vtipné, upřímné, závistivé pijany, kteří neznají módu.

5.10. Řízené rozhovory

V jednotlivých oddílech této podkapitoly se budu věnovat provedeným řízeným rozhovorům, které jsem prováděla v rámci terénního výzkumu a které jsou zároveň zdrojem prezentovaných informací. Tvrzení respondentů budu parafrázovat a překládat do češtiny, přičemž budu vycházet z terénních poznámek pořízených během rozhovorů.

5.10.1. Respondent A

Tento muž je 23 let starý, narodil se a studoval v Rusku ve městě Moskva. Jeden semestr bakalářského studia strávil ve Španělsku. Prahu si pro magisterský program vybral ze tří možností především kvůli poloze. Dnes v Praze studuje mezinárodní management.

Nedá se říci, že zažil kulturní šok, především díky svému dlouhodobému pobytu v Evropě. Českou republiku považuje za Evropu, ovšem ne za západní. Je přesvědčen, že jsme stále stejnými Slovany, jakými jsou Rusové. Pobyt v ČR mu připomíná Rusko také tím, že lidé jsou tu většinu doby nemilí a nepříjemní, zejména v obchodech a restauracích. Uvádí, že ruská společnost je mnohem otevřenější, zatímco Češi jsou velmi uzavření lidé. Čechy dále hodnotí jako soutěživé a s dokonalým 'poker-facem' (na lidech s tímto výrazem nelze přechíst žádné emoce ani slabiny).

O lidech v Čechách říká, že jsou nudní, respektive nenápadití a také pohodlní pokud jde o oblečení. Neberou vůbec žádné ohledy na to, jak vypadají či působí. Oproti Rusům Češi moc rádi cizince nemají, ale jsou na ně zvyklí díky turismu. Zároveň si ale příliš nelámou hlavu s tím, co si o nich ostatní lidé pomyslí, čímž se stávají individualitami, což respondent považuje za přednost.

Velmi ho zaskočilo, v jaké míře si stěžujeme na Romy žijící u nás, protože v Rusku jsou prý problémy několikanásobně horší a zdaleka se tak neřeší a nejsou tolik na očích, navíc české Romy považuje za civilizované. Také ho velmi překvapila popularita fotbalu. S lidmi z kolejí chodí pravidelně kopanou hrát a Čechy hodnotí jako nejhrubší soupeře. Kromě toho vypožadoval, že pokud se začne v rámci hry rusky rozčilovat, hra je mnohem více agresivní.

V pravidelném kontaktu je asi s deseti Čechy. Své české spolužáky vnímá jako sympatické lidi, ale nenavazuje s nimi čistě kamarádské vztahy. Pražský pobyt ho velmi změnil, je více uvolněný, díky velkému množství volna se věnuje svým koníčkům a je více spokojený.

5.10.2. Respondentka B

Dvaadvacetiletá Francouzka je studentka 4. ročníku VŠ, v Praze studuje tropy a subtropy na ČZU. Svůj studijní pobyt si prodloužila z původního jednoho semestru na dva. Ke své nespokojenosti odmítla navštěvovat kurzy českého jazyka.

Skutečným šokem pro ni byl právě fakt, že nerozumí nikomu nic. Ze začátku jí bylo nepříjemné jezdit městskou hromadnou dopravou, protože měla pocit, že jsou všichni hluční, tlačí se a paranoidně byla přesvědčena, že mluví o ní. Během necelého měsíce jí tyto pocity přešly a ona si začala zvykat na jazykovou bariéru. Po několika skutečně nepříjemných zážitcích, kdy se snažila hovořit česky, v obchodech a restauracích mluví výhradně anglicky a pokud to jde, pouze ukazuje rukama. Je velmi vděčná buddy-systému, neboť dívka, která jí byla přidělená, se chovala velmi ochotně a vše jí zařídila.

Češi jí připadají tišší a uzavřenější. S jedním spolužákem se ale spřátelila velmi a přiznává, že od prvního dojmu se velmi změnil. Prostě se Češi otevírají po delší době. Překvapilo ji množství dobrých českých filmů, na které kouká s anglickými titulky. Baví jí český humor a přístup k životu.

Oproti zahraničním studentům na její francouzské univerzitě pociťuje velké zvýhodňování pro cizince z výměnných pobytů. Vždy jí vyšli vstříc, dokonce měla snazší absolvování testů a zkoušek. Byla zaskočena, že sociální život v Praze probíhá v hospodě u piva, je podle ní dokonce nemožné dát si v obyčejném podniku dobré víno. Nechápe, proč se tak často chodí do restaurací, když je obsluha tak moc nepříjemná.

Z pražského pobytu si přinesla velmi zajímavé informace a zkušenosti ze studia, poznání, že český jazyk je velmi těžký a také spoustu zážitků, které nasbírala díky cestování po Evropě.

5.10.3. Respondent C

Student magisterského oboru na VŠCHT je z Kypru a je mu 28 let. Do ČR se dostal na doporučení rodinných příslušníků, kteří zde v minulosti také studovali.

Největší šok pro něho byl, že žádný nezažil. Byl připraven na počáteční bezmoc a izolovanost, ale prý od prvního okamžiku nepocítoval žádné překážky v komunikaci v každodenních situacích.

Čechy popisuje jako chytré, organizované, umělecké a aktivní. Velmi se mu líbí, jak jeho čeští přátelé milují život. Dost ho překvapilo, jak nahlas Češi mluví v dopravních prostředcích, jakoby se nebáli, že je někdo poslouchá. Společnost mu v ČR připadá vystresovaná a bez nadšení, zejména v souvislosti s prací. Při rozhovorech s Čechy ho velmi překvapilo, jak často mluví o korupci a úplatcích, vysvětluje si to tím, že každá velká země má takové problémy.

Během tří let, které tady je, si získal mnoho přátel. Tyto vztahy si cení více, než ty kyperské. Říká totiž, že česká přátelství jsou mnohem hlubší a pevnější. Sice je na počátku chladný výraz, ale ten neznačí zlost, ale jen upřímnost. Líbí se mu, že Češi jsou ostražití a nebojí se říci svůj názor.

Pobyt v Praze ho naučil trpělivosti a větší apatii. Jako ateistovi se mu líbí podle něho ateistické pojetí svátků. Oblíbil si Velikonoce a Vánoce a je rozhodnut je takto slavit i doma. Líbí se mu, že se dodržuje spousta zvyků (pomlázky a vajíčka, štedrovečerní večere). Díky svým přátelům z volejbalu měl možnost trávit tyto svátky u nich doma a byl nadšený.

5.10.4. Respondentka D

Původem Ukrajinka, které je 20 let, se ve věku deseti let přestěhovala s rodiči do ruského Čeljabinsku. V Praze se rozhodla studovat tříletý bakalářský obor sociologie. ČR si zvolila proto, že je na pomezí východního a západního světa, předpokládala tedy, že si snáze zvykne na místní prostředí.

Díky znalostem ruštiny v Čechách neměla pocit, že nerozumí, nestalo se jí, že se v nějaké situaci nedomluvila buď rusky, nebo anglicky. Přesto měla ze začátku pocit, že je ztracená, neboť cítila, že se svými spolužáky musí bojovat o to, zda si své místo zaslouží, připadala si jako nepřítel. To se změnilo, když ovládla základy českého jazyka.

Překvapilo ji, jak málo je česká společnost nábožensky založená. Ona sama je pravoslavná a rozhodla se, že bude slavit Vánoce tak, jak je zvykem v ČR, neboť to

je jediný dobře slavený a zajímavý svátek. Dále se jí nelíbí například to, jak málo se v Čechách slaví konec války a obecně neúcta k úřadům a armádě.

Přesto Čechy vidí jako velmi vstřícné (například se v dopravních prostředích pouští staří lidé sednout, nebo je běžné pomoci ženě s kočárkem). Líbí se jí také, jak pestrá je nabídka české kultury, velmi si oblíbila rockovou hudbu a české filmové pohádky.

Svůj pobyt v Praze hodnotí pozitivně. Nabídnul jí totiž život, který by v Rusku mít nemohla. Navíc je v Praze mnohem příjemnější obsluha a služby jsou kvalitnější. Jako největší změnu vnímá fakt, že se v Čechách může oblékat, jak chce a nikdo jí za to nesoudí, přátelství jsou zde pevná a prostředí výrazně příjemnější než doma.

5.10.5. Respondentka E

Respondentka pochází z Japonska, je jí 23 let, v Praze je na dvousemestrálním pobytu a v době rozhovoru studovala ekonomii na UK. Praha byla jedna z mála možností, kterou si mohla vybrat. Jediné kritérium bylo jet do Evropy.

Kulturní šok měl velké rozměry. Všechno v Praze jí připadalo menší než v Japonsku, přesto pro ni byl problém se ve městě zorientovat. Ze začátku jí všichni Češi, se kterými se poznávala, připadali stejní. Navíc bylo velmi těžké komunikovat s místními lidmi.

Největším šokem pro ni byla zoufale špatná úroveň poskytovaných služeb, kromě toho že nedosahují takových kvalit jako v Japonsku, překvapilo jí, že jsou jejich poskytovatelé všichni nepříjemní a nezdvořilí. Také byla velice překvapená z české upřímnosti. Když se jejím českým přátelům něco nelíbí nebo jim třeba nechutná, klidně to řeknou nahlas a nikdo se nad tím nepodivuje.

Díky studiu v Praze se seznámila s několika Čechy, se kterými se spřátelila. Po nějaké době pochopila, že jsou to velmi milí lidé, i když z počátku vytvářeli negativní dojem. Líbí se jí jejich zvyky odjíždět na jedno nebo dvoudenní výlety, pochvalovala si českou tradici jezdit na víkendy na chatu. Velmi jí překvapila česká výchova dětí, která je podle ní hodně tvrdá a zbytečně přísná.

5.10.6. Respondent F

Student managementu z Velké Británie přijel do Prahy původně na jeden semestr, ale rozhodl se svůj pobyt prodloužit. Je mu 22 let. Českou republiku si vybral, protože se v Británii spřátelil s několika Čechy.

Velmi ho překvapilo, že lidé v Praze mají problém rozumět jeho přízvuku v angličtině. V Británii bydlí také na koleji, ale opravdu ho zaskočila špatná úroveň těch pražských. Prý je tam hrozný nepořádek, kuchyň je velmi špatně vybavená a nábytek je omšelý. Ze začátku ho prý toto prostředí deprimovalo.

Čechy charakterizoval jako ambiciózní a inteligentní. Překvapilo ho, jak jsou jeho čeští spolužáci chytří a jaký mají přehled o světě. V Anglii je prý i na VŠ normální nevědět nic o světě. Na VŠE, kde studuje, se ale prý na některých hodinách živě diskutuje navíc v angličtině, úroveň je prý velmi vysoká.

Největší rozdíl pozoroval v módě a celkové úpravě zevnějšku. Pak také jako rozdíl uvedl odlišný přístup k životu. Češi se prý málokdy stresují dlouhodobě a jsou více v klidu než Briti, což je vidět na pravidelných návštěvách různých podniků a jiných akcí. Rád chodí na rockové koncerty do pražských klubů, protože se mu líbí ta uvolněnost.

Mezi Čechy si nejvíce známých a kamarádů našel mezi spolužáky. Uvedl také, že během pobytu přibral pět kilogramů, protože mu velmi zachutnala česká kuchyně, na kterou chodí s kamarády na oběd.

5.10.7. Respondentka G

Tato slečna pochází z Turecka a je jí 24 let. Do Prahy přijela, protože to pro ní byla nejzápadnější možnost vyjet studovat. Její studijním oborem je historie dějin umění. Svůj pobyt měla od začátku naplánovaný na rok.

První dva měsíce byla v šoku. Nikdy před tím z Turecka nevycestovala, a proto byla opravdu velmi překvapená českým prostředím. Nejvíce jí překvapilo, jaký klid v Praze je. Říkala, že je v městských ulicích hrozně málo lidí a nikdo se v dopravním prostředku nestrká. Nebyla zvyklá ani na zdvořilost a striktnost (prý jí chybí hádat se o ceny), se kterou se v ČR nakupuje.

O Češích říká, že jsou přehnaně ekologičtí a hygieničtí. Prý z domova nebyla zvyklá na žádné třídění odpadků ani tak časté mytí rukou. Fascinovalo jí, že Češi se neoblékají podle svého sociálního postavení. Byla v šoku z toho, jak špatně se někteří bohatí lidé oblékají. Jinak ale říká, že je česká společnost tolerantní a velmi chytrá.

Díky univerzitě se spřátelila s řadou podobně umělecky zaměřených studentů, především spolužáků. S těmi se často schází, přestože jí prý vadí konzumace alkoholu a prostředí, kde se pije. Prý se ale často nejdříve chodí na vernisáže nebo výstavy, což jí baví, ona ale cítí, že pokud chce zůstat součástí kolektivu, je třeba do restaurace alespoň na chvíli zajít.

Pobyt v Praze jí naučil samostatnosti a umožnil jí zkusit si věci, které by jí doma nikdy nenapadly.

5.10.8. Respondentka H

Dvaceti dvouletá rozená Vídeňanka si pro svůj studijní zahraniční pobyt vybrala Prahu ze dvou důvodů, jednak tatínek její babičky pocházel z Čech a také chtěla do města, které není daleko od jejího domova. Díky českým předkům zná základy češtiny, ale ne natolik aby rozhovor neprobíhal v angličtině. V Praze studuje Přírodovědnou fakultu UK a bydlí v soukromém bytu se svou německou kamarádkou a dvěma Čechy.

Kulturním šokem by to nenazvala, ale překvapilo jí, jak jednoduché pro ní bylo začít v Praze žít. Konverzaci od prvního dne začínala v češtině a přesto, že zpravidla končovala v angličtině, případně v němčině, měla pocit, že lidé její snahu oceňovali a byli na ní pro to příjemnější než na ostatní cizince.

Čechy vidí podobně jako Rakušany, přesto je prý většinou na první pohled poznat cizinec od místního. Češi jsou podle ní zpravidla neupravení nebo při nejlepším nevkusně oblečení a navíc mají takový neurčitě uspěchaný výraz. Líbí se jí ale, že jsou většinou veselí a ve společnosti se umějí skutečně bavit.

Nejvíce jí překvapil přístup ke studiu a jeho celková náročnost. V průběhu semestru nebyla zvyklá na tak obtížné testy a závěrečné zkoušky v zimním semestru označuje za nejtěžší, které zažila. také nemůže pochopit, jak se čeští studenti mohou

nepřipravovat průběžně, ale jen pár dní před testy a navíc se učí samostatně. Z domova je zvyklá na studijní kroužky.

Díky svým dvěma spolubydlícím se setkává s hodně Čechy, především jejich kamarády. Pobyt v Praze jí přinesl poznání, že lidské typy jsou všude stejné a že se nemá bát věci zkusit. Obecně tedy získala více odvahy a zlepšení svojí češtiny.

6. ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo představit českou kulturu očima skupiny zahraničních studentů, kteří do České republiky přijeli studovat na různě dlouhou dobu. Důležitým zdrojem informací pro mě byly výsledky terénního výzkumu.

Podobně jako je zmíněná skupina různorodá sama o sobě, jsou také různorodé názory jejích členů. Během svého terénního výzkumu jsem se setkala osobně nebo „virtuálně“ s rozličnými lidmi. Abych mohla považovat výsledek svého šetření za relevantní a přínosný, bylo nutné zjistit určité charakteristiky respondentů.

V rámci dotazníkového šetření lze říci, že struktura účastníků byla dostatečná. Zastoupení věku, pohlaví a původu bylo uspokojivé. Jako pozitivní také hodnotím, že na otázku týkající se délky pobytu většina odpovídala šest a více měsíců. Domnívám se, že za takto dlouhou dobu lze získat na cizí kulturu a prostředí relevantní názor.

Prahu jako cílovou destinaci si studenti vybírali z jiných důvodů než poznávat českou kulturu a české prostředí. Zahraniční pobyt brala většina jako životní příležitost, která jim poskytne možnost získat různé zkušenosti a vytvořit silné zážitky. Je tedy potřeba uvést, že respondenti nebyli kulturní odborníci, naopak většinu tvořili studenti, kteří nové prostředí nepřijeli zkoumat.

Hodnotit prokázané znalosti respondentů o českých osobnostech je těžké. Lze ovšem říci, že v některých oblastech jsou Češi populárnější než v jiných. Respondenti nejvíce odpovědí 'nevím' uváděli u herců a vědců. Oproti tomu hodně z nich znalo nějakého politika, sportovce a spisovatele, u každé z těchto kategorií bylo uvedeno alespoň deset různých osobností. Pozoruhodné je, že uvedených bylo velmi málo žen a pouze v oblasti sportu.

Hodnocení vlastnosti nositelů české kultury se pohybovalo okolo průměru. Výsledky ukázali, že Češi mají smysl pro humor, jsou upřímní a chovají se přátelsky, nejméně jsou sebedisciplinovaní a racionální. Respondenti dále potvrdili tvrzení, že Češi se nevyznají v módě a pijí nadměrně alkohol.

Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že Češi cizincům nedávají příliš pocítovat diskriminaci. Přestože určité množství respondentů uvedlo, že se v Praze

setkalo s diskriminací, uvedené příklady a zážitky se ne vždy týkaly etnické diskriminace, obvykle studenti popisovali nevychované a hrubé lidi, někdy také neochotu komunikat jinak než česky.

Řízené rozhovory jsem provedla se třemi muži a pěti ženami, kteří pocházeli z různých částí světa. Jejich rozdílné zkušenosti a normy se v určitých okamžicích scházely, v jiných rozcházely.

České prostředí bylo například popisováno jako milé i jako nepříjemné. Podobně každý vnímal jinak úroveň školství. Několikrát ale bylo uvedeno, že obyvatelstvo Prahy má charakteristický přístup k zevnějšku. Nedbá o něj a nedbá na názory ostatních. Každý vnímal jinak úroveň školství.

Skupina zahraničních studentů, kteří žijí v Praze, je velmi různorodá. Její skladba není etnicky ani jiným způsobem jednotná a zároveň se v jejím hodnocení kultury vždy odrážejí subjektivní názory a osobní zkušenosti, právě proto má postoj zahraničních studentů vypovídací schopnost o české kultuře.

Domnívám se, že tato bakalářská práce plní svůj prvotní úkol prozkoumání pohledu zahraničních studentů na českou kulturu v rámci pražského vysokoškolského prostředí.

POUŽITÉ ZDROJE

Literatura

- Bittnerová D. – Moravcová M.: *Etnické komunity v České společnosti*, Praha 2006.
- Bittnerová D. – Moravcová M.: *Etnické komunity v kulturním kontextu*, Praha 2008.
- Bittnerová D. – Heřmanský M.: *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*, Praha 2008.
- Burgess P. M. – Hofstetter C.R.: *The „Student Movement“: Ideology and Reality*, Ohio 1971.
- Economix – Magazín pro studenty VŠE, číslo 4, Praha 2010.
- Economix – Magazín pro studenty VŠE, číslo 5, Praha 2010.
- Englund T. B.: *The Czechs in a Nutshell – A User's Manual for Foreigners*, Praha 2004.
- Frýzová H.: *Faktory ovlivňující adaptaci při zahraničních pobytech*, Praha 2008.
- Jandourek J.: *Sociologický slovník*, Praha 2001, [hesla: migrace, kultura].
- Králová D.: *Zahraniční stáže jako forma mobility*, Praha 2010.
- Malá L.: *Interpersonální vztahy a sociální sítě za pobytu v cizí kultuře*, Praha 2010.
- Murphy R. F.: *Úvod do dějin kulturní a sociální antropologie*, Praha 2008.
- Pelechová J.: *Adaptace běloruských studentů v Praze*, Praha 2009.
- Řezánková H.: *Analýza dat z dotazníkových šetření*, Praha 2010.
- Soukup V.: *Dějiny antropologie (Encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*, Praha 2005, [hesla: etnocentrismus, migrace, kultura, enkulturace].
- Soukup V.: *Dějiny sociální a kulturní antropologie*, Praha 1996.
- Soukup V.: *Přehled antropologických teorií kultury*, Praha 2000.
- Šímová A.: *Cizinec v Praze*, Praha 1998.
- Tomandl M.: *Etnologie sociálních skupin*, Praha 2011.
- Uherek Z. – Korecká Z. – Pojarová T.: *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*, Praha 2008.

Zhao CH.-M. – Kuh G.D. – Carini R. M.: *A Comparasion of International Student and American Student Engagement in Effective Educational Practices*, Ohio 2005.

Internetové zdroje

<http://www.dzs.cz/> [ke dni 1. 5. 2011].

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home> [ke dni 1. 5. 2011].

<http://buddy.vse.cz/web/cs> [ke dni 1. 5. 2011].

<http://www.facebook.com/> , oficiální názvy profilů: CULSter, ERASMUS Students Prague Summer 2011, University of Economics Exchange Students Spring 2011, Charles University International Club (IC CUNI) [ke dni 1. 5. 2011].

Terénní výzkum

Dotazníkové šetření

Votavová, R.: *Czech culture in eyes of foreign students* (výsledky průzkumu), 2011.

(Dostupné online na <http://czech-culture-in-eyes-of-for.vyplnto.cz>).

Řízené rozhovory

Respondent A, 23 let z Ruska.

Respondentka B, 22 let z Francie.

Respondent C, 28 let z Kypru.

Respondentka D, 20 let z Ukrajiny.

Respondentka E, 23 let z Japonska.

Respondent F, 22 let z Velké Británie.

Respondentka G, 24 let Turecka.

Respondentka H, 22 let z Rakouska.

SEZNAM ZKRATEK

Atd. ... a tak dále

ČR ... Česká republika

EU ... Evropská unie

FHS UK ... Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze

FF UK ... Filosofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Mj. ... mimo jiné

UK ... Univerzita Karlova v Praze

USA ... Spojené státy americké

VŠ ... vysoká škola

VŠE ... Vysoká škola ekonomická v Praze

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1: Věkové rozložení respondentů

Graf č.2: Druhy studia respondentů

Graf č.3: Délka pobytu respondentů

Graf č.4: Důvody výběru

Graf č.5: Motivace výjezdu respondentů

Graf č.6: Respondenty uvedení politici

Graf č.7: Respondenty uvedení herci

Graf č.8: Respondenty uvedení sportovci

Graf č.9: Respondenty uvedení vědci

Graf č.10: Respondenty uvedení spisovatelé

Graf č.11: Zkušenost respondentů s diskriminací

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Procentuální rozložení národností, s nimiž jsou respondenti v kontaktu